

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Інститут Електроенергетики

Електротехнічний факультет

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню магістр

студента

Березкіної Олени Віталіївни

академічної групи

035м-17-1

спеціальності

035 Філологія

спеціалізації

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури (переклад включно)», перша - англійська на тему: Специфіка адаптації НМК “Upstream” для організації навчання студентів вечірньої форми

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи				
розділів:				
1.				
2.				
Рецензент				
Нормоконтролер				

Дніпро
2018

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри
перекладу

(підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2018 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня магістр

студенту Березкіної Олени Віталіївни академічної групи 035м-17-1
(прізвище та ініціали) (шифр)

спеціальності **035 Філологія**

спеціалізації

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша - англійська

на тему: Специфіка адаптації НМК «Upstream» для організації навчання студентів
вечірньої форми

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 12.11.2018 № 1913-л

Розділ	Зміст	Термін виконання
1.	Теоретичні аспекти дослідження проблеми специфіки адаптації НМК «Upstream» для організації студентів вечірньої форми	
2.	Специфіка адаптації НМК «Upstream» для організації студентів вечірньої форми	

Завдання видано

_____ (підпис керівника)

_____ (прізвище, ініціали)

Дата видачі 01.10.2018

Дата подання до екзаменаційної комісії 10.12.2018

Прийнято до виконання

_____ (підпис студента)

_____ (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти дослідження проблеми специфіки адаптації НМК «Upstream» для організації студентів вечірньої форми	
1.1 Особливості денної та вечірньої форм навчання, їх порівняння.....	7
1.2 Навчально-методичні комплекси, їх особливості, задачі та функції.....	23
1.3 Особливості навчально-методичного комплексу «Upstream Proficiency C2».....	30
1.4 Форми і методи контролю знань студентів-філологів вечірньої форми навчання.....	40
Висновки до розділу 1.....	44
РОЗДІЛ 2. Специфіка адаптації НМК «Upstream» для організації студентів вечірньої форми	
2.1 Підручник «Upstream Proficiency C2» в аспекті формування завичок за всіма видами мовленнєвої діяльності.....	45
2.2 Методика організації контролю засвоєння матеріалу НМК «Upstream» студентами вечірньої форми	49
2.3 Результати педагогічного експерименту із застосування розробленого комплексу вправ на практиці.....	68
Висновки до розділу 2.....	75
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79

ВСТУП

На сьогоднішній момент серед студентів вищої школи є популярною вечірня форма навчання.

У зв'язку з цим, для викладачів стає актуальною проблема вдосконалення системи навчання студентів вечірньої форми навчання, а також пошуку нових форм контролю їх знань.

Актуальність даної роботи визначається стрімким розвитком вимог до організації занять студентів вечірньої форми навчання в контексті сучасних тенденцій розвитку вищої школи.

Кожний новий історичний етап у розвитку суспільства накладає свій відбиток і на організацію навчання. В результаті педагогічна наука накопичила значний емпіричний матеріал у цій галузі. В зв'язку з чим перед сучасними викладачами вищої школи регулярно постає питання про необхідність систематизації різноманітності форм організації навчання, виділення найбільш ефективних, що відповідають духу часу та історичній добі.

Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу, зокрема всесвітньої комп'ютерної мережі, системи електронних та телекомунікаційних технологій все більше впливає на організацію суспільного життя, охоплюючи навіть його найконсервативніші галузі, зокрема освітню діяльність

Таким чином, розвиток суспільства ставить завдання знаходження нових педагогічних підходів в способах отримання освіти.

Сучасний стан інтересу до організації освітньої діяльності вечірньої школи характеризується інтенсивним пошуком найбільш ефективних форм навчальної самоосвітньої діяльності учнів, відповідно до специфіки її контингенту.

Мета даної дипломної роботи – описати специфіку адаптації навчально-методичного комплексу «Upstream» до умов навчання філологів вечірньої форми.

Щоб досягти визначеної мети, необхідно вирішити наступні **завдання**:

- 1) проаналізувати теоретичну базу проблем адаптації навчальних матеріалів до специфіки вечірньої форми навчання;

- 2) визначити найбільш продуктивні способи організації навчання філологів вечірньої форми навчання;
- 3) розробити систему вправ, спрямовану на керування самостійною роботою студентів з НМК «Upstream».

Об'єктом даного дослідження є процес адаптації навчально-методичного комплексу «Upstream» до умов навчання філологів вечірньої форми навчання.

Предмет дослідження – специфіка організації контролю засвоєння матеріалу НМК «Upstream» студентами вечірньої форми.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що було проаналізовано особливості організації навчання студентів-філологів вечірньої форми, описано специфіку організації їх самостійної роботи, та адаптації навчально-методичного комплексу «Upstream» до умов навчання й самостійної роботи філологів вечірньої форми навчання.

Практичне значення роботи полягає у тому, що результати дослідження можуть бути використані під час підготовки філологів вечірньої форми навчання, а також при розробці навчальних матеріалів для студентів різних спеціальностей.

Методи дослідження: аналіз (використовувався при вивченні теоретичних джерел), описовий метод (застосовувався при аналізі особливостей системи навчання) та педагогічний експеримент (перевірка ефективності складеної нами системи вправ).

Основні матеріали дипломної роботи викладені у **публікації** під назвою «Теоретичні аспекти дослідження проблеми специфіки адаптації НМК «Upstream» для організації студентів вечірньої форми» до VI Всеукраїнської науково-технічної конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених "Молодь: наука та інновації".

Робота складається з: Вступу, Розділу першого та чотирьох його підрозділів та Розділу другого та трьох його підрозділів, Висновків та Списку використаних джерел, що налічує сорок сім джерел.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ СПЕЦИФІКИ АДАПТАЦІЇ НМК «UPSTREAM» ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ ВЕЧІРНЬОЇ ФОРМИ

1.1 Особливості денної та вечірньої форм навчання, їх порівняння

Сучасний світ зараз переходить кордон нового етапу в своєму розвитку, який полягає в тому, що людство стає більш згуртованим в процесі обміну інформацією, товарів, культури та, найголовніше, знань.

З точки зору Бугайчука К. Л., світові процеси глобалізації, переходу до постіндустріального, інформаційного суспільства, а також економічні, політичні і соціальні зміни, що відбуваються в Україні, зумовлюють необхідність прискорення реформування системи освіти. Насамперед це стосується трансформації ринку освітніх послуг, забезпечення доступу до освітньої і професійної підготовки всіх, хто має необхідні здібності та відповідну підготовку. Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу, зокрема всесвітньої комп'ютерної мережі, системи електронних та телекомунікаційних технологій все більше впливає на організацію суспільного життя, охоплюючи навіть його найконсервативніші галузі, зокрема освітню діяльність [4, 263].

Чередов І.М. стверджує, що "форма організації навчання є обмежена жорсткими рамками часу конструкція окремої ланки або сукупності ланок процесу навчання, що включає управління вчителем навчальною діяльністю класу, груп або окремих учнів над певним змістом навчального матеріалу, зафіксованого у відповідних джерелах знань, з використанням поєднання методів, прийомів, засобів навчання і форм навчальної роботи." [17, 4].

За словами Зайченко І.В., в історії світової педагогічної практики відомі найрізноманітніші форми організації навчання. Їх виникнення, розвиток, удосконалення і поступове відмирання окремих з них пов'язане з вимогами, потребами розвиваючого суспільства [6, 220].

На думку Підкасистого П.І., кожний новий історичний етап у розвитку суспільства накладає свій відбиток і на організацію навчання. В результаті педагогічна наука накопичила значний емпіричний матеріал у цій галузі. Постало питання про необхідність систематизації різноманітності форм організації навчання, виділення найбільш ефективних, що відповідають духу часу та історичній добі [10, 71].

Федотов В.А. зазначає, що освоєння студентами професійної кваліфікації під час навчання у вищому вченій закладі здійснюється за допомогою різних форм. В основі своїй вони є загальними для всієї системи вищої професійної освіти та визначені відповідними державними законами.

Автор пропонує, що форма навчання – це спосіб здійснення освітнього процесу, який характеризується різним ступенем самостійності студентів в отриманні освіти та обумовленої цим специфікою організаційно-педагогічних умов навчання [14, 75].

Зайченко І.В вважає, що вибір форми навчання для здобуття якісної вищої освіти, яка може стати основою для побудови успішної майбутньої кар'єри, часто є не простим для більшості абітурієнтів. В даному випадку, виявляється необхідним з'ясування, що має на увазі під собою денна та вечірня форми, а також уважне вивчення основних відмінностей між цими поняттями, та визначення основних переваг і недоліків кожного формату [6, 221].

З точки зору Новікова А.М., останнім часом в системі освіти спостерігається стрімкий розвиток нових форм навчання, а також модифікація традиційних форм [45, 1].

Сьогодні найбільш популярними формами навчання у вищих навчальних закладах України є денна (очна) та вечірня форми.

За Подольською О.А., форми навчання можуть бути об'єднані. Період навчання по конкретній формі визначається можливостями виконання освітньо-професійних програм підготовки фахівців певного освітньо-кваліфікаційного рівня.» [11, 90].

Очний формат здобуття вищої освіти на даний момент є найпоширенішим серед абітурієнтів вищих навчальних закладів.

Згідно з Вишняковим С.М., очне навчання – форма надання освіти безпосередньо одним викладачем чи групі учнів одним або декількома викладачами. Систему очного навчання представляють в цілому класно-урочні і домашні заняття. Широко використовуються автоматизовані класи, різні технічні засоби навчання, застосування яких вимагає спеціальних аудиторних умов. Домашня робота студентів організовується з використанням звичайних навчальних посібників і конспектів лекцій, які можуть бути використані студентами завдяки регулярним зустрічам з викладачем і можливості отримувати консультації, а також завдяки попередньому поясненню матеріалу на заняттях.

Автор також зазначає, що в навчальних планах всіх спеціальностей і напрямків для студентів очної форми навчання передбачено час і на самостійну роботу, але в меншій кількості в порівнянні з іншими формами навчання [30, 389].

Мастяєв Ф.А. підкреслює, що, навчаючись на денній формі, студент відвідує заняття вдень, як правило, п'ять днів на тиждень. Таким чином, у разі, якщо вищу освіту здобуває студент, який недавно закінчив школу або будь-який інший загальноосвітній навчальний заклад, денна або очна форма навчання дозволяє якісно розширити рівень знань до більш високо без будь-якої різкої зміни розпорядку дня. Як правило, більшості студентів буває досить легко перебудуватися з одного типу занять на інший, зберігши при цьому свій режим і розклад. [8, 36].

Головенкін В.С. вказує на те, що освітній процес за денною формою навчання передбачає постійний особистий контакт науково-педагогічного працівника і студента, що забезпечує надбання глибоких системних знань, стійких умінь. Для учнів регулярна комунікація – джерело цінної додаткової інформації з досліджуваних предметів, для педагогів – спосіб з'ясувати, наскільки добре студенти засвоюють матеріал. Основна перевага даної форми

навчання як раз і полягає в тому, що учасники освітнього процесу знаходяться в постійному контакті. Це дозволяє більш глибоко засвоювати матеріал – завдяки можливості обговорювати, ставити запитання та брати участь в різних видах навчальної діяльності.

Студенти денної форми навчання зобов'язані відвідувати навчальні заняття згідно з розкладом та своєчасно виконувати навчальні завдання згідно з індивідуальним робочим навчальним планом [5, 12].

Отже, за Вишняковим, студенти очної форми навчання мають можливість особисто спілкуватися з викладачами під час лекційних та практичних занять в максимальному обсязі, що сприяє набуттю глибоких знань, які складають основу якісної освіти [30, 389].

Чашин А. Н. зазначає, що на лекційних заняттях студенти отримують необхідний теоретичний матеріал, який пізніше закріплюється під час практичних занять. Методи проведення практичних занять розрізняються в залежності від тематики навчального курсу і включають розбір і рішення практичних завдань, обговорення тем курсу, проведення лабораторних робіт.

Через таку поглибленої системи отримання знань, студенти-очники вважаються більш підготовленими до своєї майбутньої роботи. Потенційні роботодавці частіше прагнуть приймати на роботу студентів саме цієї форми навчання. [16, 25].

Вишняков С.М. зазначає, що навчальний процес під час денного навчання побудований таким чином, що у студентів є час на відвідування бібліотек і конференцій, а також для занять різними видами наукової роботи, що сприяє засвоєнню матеріалу [30, 539].

Але в своїй праці "Навчальний стрес у студентів при різних формах навчання" Матюшкина О.Я. зазначає, що навчальна діяльність у вузі – один з найбільш інтелектуально та емоційно напружених видів діяльності. Вона пов'язана з емоційними переживаннями, досягненням поставленої мети і подоланням важких ситуацій, особливо в період іспитів. Крім того, автор

просить взяти до уваги той факт, що переважна більшість студентів-очників отримують свою першу в житті вищу освіту.

Фактори стресу під час процесу навчання викликають емоційні реакції, що шкідливо діють на організм і заважають ефективній навчальній діяльності. Такими факторами у студентів, які отримують першу вищу освіту, є: погані оцінки, конфліктні ситуації з викладачами, недостатня підготовка до практичних занять, іспитів і контрольних робіт, дефіцит часу, необхідність самостійного вивчення великого обсягу навчального матеріалу і багато інших. Тому саме студенти денної форми навчання стикаються з найбільшим рівнем стресу, що є однозначним недоліком такого виду отримання вищої освіти [26, 48].

Вишняков С.М. приходять до висновку, що головний недолік денної форми навчання полягає в тому, що вона категорично не підходить більшості працюючих студентів. Навіть якщо працювати виключно в нічні зміни, навряд чи вдасться поєднувати сумлінне навчання зі стандартною трудовою діяльністю і при цьому повноцінно відпочивати і справлятися зі звичайними побутовими справами [30, 390].

Автор також підкреслює, що в навчальних планах всіх спеціальностей і напрямків для студентів очної форми навчання передбачено час і на самостійну роботу, але в меншій кількості в порівнянні з іншими формами навчання [30, 538].

Протилежністю очної форми навчання певною мірою є вечірня форма.

Не зважаючи на те, що денний формат навчання все ще залишається найбільш популярним серед студентів, все більше людей з кожним навчальним роком робить свій вибір на користь вечірнього освіти, на що є ряд причин.

«Вечірнє навчання – форма організації навчального процесу для осіб, що поєднують навчання з професійною трудовою діяльністю; складова частина системи безперервної освіти. Вечірнє навчання передбачає проведення викладачем регулярних занять з навчальними групами постійного складу у зручний для учнів неробочий час (як правило, ввечері). У різних навчальних

зкладах такий вид навчання реалізується по-різному. В одних – заняття проводяться кілька разів на тиждень вечорами. В інших – тільки у вихідні дні, тому очно-заочне відділення там називають ще групою вихідного дня. При цьому студент вечірнього відділення, так само як і студент очник, проходить практику, та, як правило, може відвідувати додаткові заняття в університеті, спілкуватися з викладачами та іншими студентами брати участь в суспільному житті свого вищого навчального закладу. Практикується в загальноосвітніх установах, а також на всіх трьох ступенях професійної освіти, де заняття проходять по лекційно-семінарській формі. Диплом студентів вечірньої форми навчання рівноцінний диплому денного відділення», – зазначає Вишняков С.М.

Автор також підкреслює, що на вечірню форму навчання надходять після будь-якого ступеня освіти, проте також часто передбачені скорочені терміни навчання за спорідненими спеціальностями або на базі вищої освіти, і заборона на отримання деяких спеціальностей за даною формою [30, 75].

Як стверджує Архіпов В.М., введення вечірньої форми навчання у вищих навчальних закладах бере свій початок в радянські роки. Коли в післявоєнний час не вистачало фахівців навіть з повною загальною середньою освітою, діти йшли зазвичай закінчували 7-9 класів і йшли працювати на завод. Таким чином, так звана вечірня форма навчання покликана була виправити поточний стан в країні. Днем можна було працювати, а ввечері – вчитися. Подібна ситуація поєднання навчання з роботою складається і сьогодні, але сучасний студент має бажання стрімко рухатися вперед, одночасно виконуючи велику кількість завдань, а це, в свою чергу, сприяє тому, що все більшою популярністю користується саме вечірня форма навчання. [34, 58].

Федотов В.А. вважає, що в сучасних умовах для вільного просування людини в освітньому просторі необхідно забезпечити максимальну гнучкість і різноманітність форм освіти. Тим більше, що в умовах ринкової економіки, судячи з досвіду зарубіжних країн, далеко не кожному юнакові, не кожній дівчині, а тим більше дорослій людині буде по кишені навчання в очній формі. Навіть якщо освіта буде безкоштовною - далеко не кожна сім'я зможе повною

мірою забезпечувати одного з своїх дорослих членів. Таким чином, в системі народної освіти неминуче буде відбуватися розвиток вечірнього, заочного та інших форм навчання без відриву від роботи [14, 1].

Серегін М.Ю. має схожу точку зору та гадає, що розвиток суспільства ставить завдання знаходження нових педагогічних підходів в способах отримання освіти. В даний час актуальною стає стратегія освіти протягом усього життя. При цьому отримання першої вищої освіти, з урахуванням досить високої вартості навчання, в яку потрібно вкладати не тільки вартість надання освітньої послуги, а й сумарну вартість всіх витрат, необхідних для отримання освіти, тобто вартість проживання, харчування, проїзду, розваг та інших, стає часто недоступним для багатьох сімей. Тому зростає значення такої форми освіти, як вечірня [43, 149].

Обов'язковим для студентів вечірньої форми навчання, на думку Серегіна М.Ю є виконання контрольних робіт та написання рефератів, під час роботи з якими вони демонструють, на якому рівні освоїли складові частини дисципліни або увесь курс.

Навчаючись заочно, студенти приїжджають в університет на сесії і на захист диплома. Але для уточнення приватних питань та надання допомоги студентам необхідно обов'язково передбачати можливість проведення додаткових консультацій з викладачем. Останнім часом у зв'язку з широким розповсюдженням так званих «плаваючих» графіків роботи, необхідно передбачати способи проведення консультацій в зручний для студента час [43, 150].

Зміни, що відбуваються в різних сферах діяльності людини, висувають все більш нові вимоги до організації та якості професійної освіти. Сучасний випускник вищого навчального закладу повинен не тільки володіти спеціальними знаннями, вміннями і навичками, а й відчувати потребу в досягненнях і успіху, та знати, що він буде затребуваний на ринку праці. Тому студентам необхідно прищеплювати інтерес до накопичення знань, самостійної діяльності та безперервної самоосвіти. [43, 151].

За Іллічовим Л.Ф., Федосєєвим П.М., Ковальовим С.Н. та Пановим В.Г. .: "Мотивація - система внутрішніх факторів, що викликають і направляють орієнтоване на досягнення мети поведінку людини або тварини." [33, 541].

Стародубцева В.К. зазначає, що мотивація ґрунтується на мотивах, під якими маються на увазі конкретні спонукання, стимули, які змушують особистість діяти і здійснювати вчинки.

Що стосується мотивації студентів, то вона являє собою процеси, методи і засоби їх спонукання до пізнавальної діяльності, активного освоєння змісту освіти. Серед мотивів можуть виступати в зв'язці емоції і прагнення, інтереси і потреби, ідеали і установки. Тому мотиви являють собою складні динамічні системи, в яких здійснюються вибір і прийняття рішень, аналіз та оцінка вибору.

Мотивація для студентів, особливо вечірної форми, є найбільш ефективним способом поліпшити процес навчання. Мотиви є рушійними силами процесу навчання і засвоєння матеріалу. Мотивація в рамках отримання освіти – це досить непростий і неоднозначний процес зміни ставлення особистості, як до окремого предмету вивчення, так і до всього навчального процесу. Мотивація є головною рушійною силою в поведінці і діяльності людини, в тому числі, і в процесі формування майбутнього професіонала. Тому особливо важливим автор вважає питання стимулів і мотивів саме навчально-професійної діяльності студентів [13, 1].

Для того, щоб студент вечірньої форми навчання по-справжньому занурився в роботу, не відволікаючись на існуючі проблеми, потрібно, щоб завдання, які ставляться перед ним під час навчальної діяльності, були не тільки зрозумілі, а й внутрішньо прийняті ним, тобто щоб вони придбали значимість для студента. Так як дійсне джерело мотивації людини знаходиться в ньому самому, то необхідно, щоб він сам захотів щось зробити і зробив це. Тому основним мотивом є внутрішня стимулююча сила, виникнення якої також залежить і від впливу викладача [13, 2].

Згідно з концепцією авторів Шоробури І.М. та Столяр В.В., визначаючи право кожної людини бути індивідуальністю, освіта повинна забезпечити учню

можливість рухатись своїм шляхом в процесі навчання. Розв'язання цієї проблеми залежить, насамперед, від визначення пріоритетів у виборі засобів здійснення індивідуалізації процесу навчання, що особливо важливо для студентів-вечірників. [46, 23].

Індивідуального підходу потребують всі студенти вечірньої форми без виключення. Зміст, об'єм та методика індивідуальної роботи визначаються викладачем залежно від обставин, які складаються. Такий підхід можливий при систематичному вивченні особливостей навчальної діяльності як в рамках самого вищого навчального закладу, так і умов життя поза навчальним процесом [46, 20].

Таким чином, використання індивідуалізації у педагогічній роботі є запорукою високої якості та ефективності процесу навчання під час вечірньої освіти в сучасних навчальних закладах [46, 24].

За словами Махині Н.В., не так давно вечірня освіта вважалася мало ефективним форматом освіти. Однак вданий момент подання про вечірньому навчанні змінюються. Зараз студент-вечірник найчастіше представляє собою людину, яка свідомо вирішив поєднувати роботу з навчанням.

Для цього існують вельми справедливі причини. Часто це відбувається заради якоїсь матеріальної незалежності. В тому числі, іноді людина працюючи, приходиться на платне вечірнє відділення, щоб мати можливість самому оплачувати свою освіту.

Крім того, все більше студентів зараз приймають рішення якомога раніше почати працювати за обраною спеціальністю. І дійсно, практичний досвід часто вже не замінити лекціями і семінарами. Студент отримує можливість відразу застосовувати свої знання на практиці. Саме навчання стає більш цілеспрямованим і ефективним: адже під час роботи, студент розуміє, яких знань і умінь йому не вистачає для успішної діяльності [47, 12].

Найчастіше студенти влаштовуються стажистами на посаду, яка їх цікавить. А в міру отримання нових знань у вищому вченій закладі і нового досвіду на практиці мають можливість рухатися по кар'єрних сходах. У

підсумку, поширені випадки, коли випускники денних відділень тільки перший раз влаштовуються на роботу, студенти-вечірники на момент свого випуску вже мають стійкі позиції в компанії [47, 13].

Автор наголошує, що в останні роки також значно збільшилася кількість людей, які прагнуть придбати якісь нові знання і навички, підвищити кваліфікацію. Зростаюча потреба в постійному оновленні та поглибленні одного разу отриманих знань, підштовхує до отримання додаткової освіти громадян більш високої вікової категорії.

Навчання дорослих вже давно є центром уваги педагогів у всьому світі. Зараз, коли прогрес у науці та техніці відбувається у дуже швидкому темпі, стали значущими в українській системі освіти і проблеми в галузі освіти дорослих, як на практиці, так і в теоретичних дослідженнях. Однак освіта дорослих ще не виділилася в окрему галузь освіти, в зв'язку з чим дорослі студенти вважають за краще отримувати знання використовуючи всі переваги вечірньої форми навчання [47, 11].

Лавриненко О. В. стверджує, що урахування різноманітних особливостей контингенту студентів є однією з найважливіших педагогічних проблем в організації педагогічного процесу в рамках вечірньої форми навчання. Необхідною умовою ефективного та успішного навчання студентів-вечірників є врахування андрагогічних особливостей учнівської освітньо-вікової категорії навчання, початкових функціональних та психофізіологічних можливостей студентів, а також реалізація та розвиток їх здібностей [40, 120].

Автор пропонує взяти до уваги схему діяльності викладача та студентів вечірньої форми навчання, та вважає, що в умовах сучасного інформаційного суспільства та з позиції особистісно зорієнтованого підходу, враховуючи особливості категорій студентів-вечірників, на даний момент основою такої схеми має бути певна взаємодія викладача та студента.

В першу чергу, студент має бути не об'єктом, а рівноправним суб'єктом навчання.

Також, в умовах сучасного розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій, учитель вже не є єдиним носієм знань, а виступає в ролі помічника та консультанта у процесі самостійного їх засвоєння учнями.

Крім цього, у процесі навчальної взаємодії вчителя та учня необхідно враховувати принципи особистісно зорієнтованого підходу та основні принципи навчання дорослої людини [40, 121].

З точки зору Закомірного І.М., в століття інтенсивного розвитку інформаційних технологій все більшою популярністю користується дистанційне навчання, методи якого досить широко застосовуються під час здобуття вищої вечірньої освіти (за Азимовим Е. Г. та Щукіним А. Н.: «Дистанційне навчання – форма отримання освіти, при якій в освітньому процесі використовуються традиційні і специфічні методи, засоби і форми навчання, засновані на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях [31, 65]») [39, 142].

З появою досить потужних комп'ютерів, швидкісних каналів зв'язку і нових видів комунікації методи дистанційного навчання практично повністю були реалізовані на базі мережевих технологій, і стали дуже поширеними в останні часи.

Сьогодні дистанційне навчання базується на активному використанні нових інформаційних технологій, на базі мультимедіа-засобів, що дозволяють передавати освітню інформацію на необмежені відстані і забезпечують інтерактивність обміну інформацією.

Автор підкреслює, що основна мета інноваційних підходів в освіті – це перенесення акценту у процесі навчання на вміння самостійно здобувати потрібну інформацію, виділяти проблеми і знаходити шляхи їх раціонального вирішення, вміти критично аналізувати набуті знання та застосовувати їх для розв'язання нових завдань. Наслідком процесу інформатизації суспільства й освіти є поява дистанційного навчання як найбільш перспективної, гуманістичної, інтегральної форми освіти, орієнтованої на індивідуалізацію навчання. На зміну традиційним системам навчання прийшли нові, до яких

належить дистанційна освіта, яка успішно застосовується в системі сучасного вечірнього навчання.

Сьогодні під час навчання студентів-вечірників застосовуються такі сучасні інформаційно-комунікаційні технології дистанційного навчання, як Інтернет в голосовому і текстовому режимах, електронна пошта, телефонний зв'язок, телеконференції, чати, форуми, аудіо та відеоконференції. Крім того, досить поширеним є використання електронних підручників, навчальних й контрольних завдань, електронних практикумів, дослідницьких проектних робіт, інформаційних ресурсів в мережі Інтернет. Також студенти можуть приймати участь в дистанційних конференціях та різноманітних конкурсах, спілкуватися в режимі онлайн з викладачами та колегами, обмінюючись досвідом. [39, 143].

Ефективність і успіх застосування технологій дистанційного навчання залежить від організації і методичної якості використовуваних матеріалів, а також того, наскільки враховані особливості подання інформації, рівня підготовки викладачів та студентів, які беруть участь в цьому процесі, і наскільки вони розуміють особливості надання та сприйняття інформації в рамках сучасних віртуальних комунікацій.

Отже, в сучасних умовах розвитку вечірньої форми навчання, з її необхідністю обов'язкового використання елементів дистанційного навчання, дуже важливим є професійне вміння застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології як викладачем, так і студентом [39, 146].

Матюшкина О.Я. приходить до цікавого висновку, що, так як більшість працюючих студентів-вечірників вже мають основну вищу освіту і отримують додаткову, то вони мають статистично значущі відмінності за рівнем психічного стану, стресостійкості та емоційного вигоряння в порівнянні зі студентами першого вищої освіти. Студенти, які здобувають другу вищу освіту, менше емоційно вигорають, так як їх професійний вибір є більш усвідомленим у порівнянні зі студентами першого вищої освіти, що знаходяться під впливом кризи професійної ідентичності, який, до речі, часто зустрічається у студентів очної форми навчання [26, 11].

Серегін М.Ю. вважає, що так як багато студентів вечірньої форми навчання змушені поєднувати навчання з роботою навіть під час сесії, то вони можуть здавати іспити протягом всього часу сесії, в ненавчальний час за погодженням з викладачем, а не тільки в день, встановлений розкладом. Атестація студентів вечірньої форми навчання повинна проводитися за тими ж програмами атестації, в тому ж обсязі матеріалу і з тими ж вимогами, що і для студентів очної форми навчання [43, 151].

Новіков А.М. пише: «Самостійна робота визначається як індивідуальна або колективна навчальна діяльність, здійснювана без безпосереднього керівництва педагога, але по його завданням і під його контролем.» [45, 4].

Серегін М.Ю. дійшов висновку, що в зв'язку з тим, що вечірнє навчання передбачає велику кількість самостійної роботи студентів над навчальним матеріалом, особлива увага приділяється методичному забезпеченню дисциплін. Студентам потрібен не тільки список літератури, що складаються з підручників, які підлягають вивченню для підготовки до сесії, а й матеріали з рекомендаціями для з самостійного вивчення дисципліни [43, 150].

На думку Лавриненко О. В., для студента, який стикається з великою кількістю самостійної роботи, особливо під час вечірнього навчання, важливим фактором є добре вміння самоорганізувати себе [40, 116].

Згідно з Гамезо М.В., Степаносовою А.В. та Халізеєвою Л.М.: «Самоорганізація – діяльність і здатність особистості, пов'язані з умінням організувати себе, які проявляються в цілеспрямованості, активності, обґрунтованості мотивації, плануванні своєї діяльності, самостійності, швидкості прийняття рішень і відповідальності за них, критичності оцінки результатів своїх дій, почутті обов'язку.» [32, 178].

Лавриненко О. В. також зазначає, що поняття самоорганізації в контексті освіти визначають як певною мірою самоосвіту, що передбачає: швидку орієнтацію в інформаційному просторі, оволодіння новими методиками отримання знань, наявність умов для відкриття внутрішньої мотивації щодо отримання і створення нових знань, наявність здатності до ефективної

комунікації та навичок роботи з іншими людьми, а також вихід на нелінійне цілісне мислення.

Автор наголошує, що сучасний стан інтересу до організації освітньої діяльності вечірньої школи характеризується інтенсивним пошуком найбільш ефективних форм навчальної самоосвітньої діяльності учнів, відповідно до специфіки її контингенту. [40, 115].

Саме самоосвітня діяльність може стати умовою, механізмом, системним феноменом підвищення якості вечірньої освіти, яка забезпечить випускників вищих навчальних закладів різних напрямків функціональною грамотністю та універсальними знаннями, які виявляться корисними для майбутньої роботи : робити вибір в ситуації невизначеності, самостійно вирішувати проблеми, ставити мету особистої діяльності, планувати та організовувати власну діяльність, працювати в команді, оцінювати отримані результати, тощо. Студенти можуть набути цих навичок в тому числі і завдяки організації навчального процесу на основі особистісно зорієнтованого, просвітнього, діяльнісного підходів, де головним орієнтиром пізнавальної та навчальної діяльності стає самоосвітня діяльність студента і, відповідно, самоосвіта всіх учасників навчально-виховного процесу, яка передбачає цілеспрямоване зміщення самої ідеї педагогічного процесу від навчання до учіння з розгортанням системи самостійної роботи та самоосвітньої діяльності студентів [40, 116].

Расторгуєва Г.І. в своїй праці «Особливості читання лекцій зі спеціальних дисциплін професійної підготовки студентам заочної форми навчання» приходить до висновку, що викладачам протягом усього процесу навчання необхідно постійно підкреслювати важливість і значимість вміння студентів заочної форми самостійно працювати і мислити.» Це важливо не тільки для студентів заочної форми навчання, але і для тих, хто навчається тільки в вечірній час [12, 3].

Що стосується особливостей навчання і самонавчання іноземним мовам студентів вечірньої форми, то Хусаїнова О.Н. виділяє ряд важливих моментів.

Знову ж таки, в центрі процесу навчання знаходиться самостійна пізнавальна діяльність учня, тобто через, як правило, невелику кількість занять, які проходять безпосередньо в самому вищому навчальному закладі, на перший план виходить процес навчання, і навіть самонавчання, а не викладання. Самостійна діяльність, яка полягає в оволодінні різними видами іншомовної мовленнєвої діяльності, а також формуванні необхідних навичок і вмінь, є основною специфікою для студентів філологічних, лінгвістичних і перекладацьких спеціальностей.

Обравши подібний профіль навчання, студент повинен не тільки володіти користувальницькими навичками роботи з комп'ютером на досить впевненому рівні, але і способами роботи з усім різноманіттям автентичної інформації, з якою він зустрічається на різних ресурсах Всесвітньої мережі. Це означає, що студенти мають добре володіти різними видами читання: вивчальним, пошуковим, ознайомчим, і, крім того, працювати з електронними довідниками та словниками, використання яких є першочерговим і необхідним при вивченні іноземних мов і багатьох інших суміжних наук. Тому дуже часто на філологічних, лінгвістичних і перекладацьких спеціальностях студенти вивчають дисципліни, націлені на навчання цим специфічним видам читання, а також роботі з різними довідковими електронними матеріалами [44, 43].

Автор бере до уваги специфіку спеціальності та форму навчання, і зазначає, що самостійне отримання знань не повинно носити пасивний характер. Швидше навпаки - з самого початку навчання студенту рекомендується бути залученим в пізнавальний процес, і не обмежуватися тільки оволодінням теоретичного досвіду [44, 44].

Стародубцева В.К. вважає, що, не зважаючи на збільшену останнім часом зацікавленість у вивченні іноземних мов і зростаючий інтерес до професій, пов'язаних з ними, найбільш значущим залишається питання підтримки мотивації студентів-вечірників, тому що, як відомо, навчити можна лише того, хто сам бажає вчитися [13, 44].

Хусаїнова О.Н. стверджує, що теоретичні знання, безумовно, необхідні, і складають міцний каркас знань майбутнього фахівця, проте дуже важливо також

займатися і видами діяльності, які передбачають застосування теоретичних знань на практиці. Наприклад, вправлятися у вирішенні різноманітних комунікативних завдань в спільній творчій діяльності в групах, є досить рідкісним явищем під час навчання на вечірній формі, від чого і набуває певної підвищеної цінності. Особливо ефективні проекти, де беруть участь носії іноземної мови, так як спілкування з ними досить швидко і ефективно підвищує рівень володіння цією мовою в процесі комунікації [44, 44].

Таким чином, як узагальнює Серегін М.Ю., що в процесі отримання освіти студентами філологічних, лінгвістичних і перекладацьких спеціальностей вечірньої форми мають місце всі види навчальних занять, але більшість з них виконується студентом самостійно [43, 150].

1.2 Навчально-методичний комплекси, їх особливості, задачі та функції

Виходячи з викладеного вище можна зробити висновок, що на сучасному етапі викладання іноземних мов у вищій школі, та особливо на вечірній формі навчання, важливу роль відіграє комунікативна методика, проте не варто недооцінювати важливість використання якісних навчально-методичних матеріалів.

Не зважаючи на велику кількість створених навчально-методичних комплексів, які в сьогоденні дні широко застосовуються і в процесі навчання студентів вищих навчальних закладів, не існує єдиного тлумачення цього терміна.

За Вишняковим С.М., «Навчально-методичний комплекс (НМК) – сукупність всіх навчально-методичних документів (планів, програм, методик, навчальних посібників і т. д.), що представляють собою проект системного опису навчально-виховного процесу, який згодом буде реалізований на практиці; є дидактичним засобом управління підготовки фахівців. Розробляється з метою системно-методичного забезпечення навчального процесу. НМК є комплексною

інформаційною моделлю педагогічної системи, що відображає певним чином її елементи, які задають структуру педагогічної системи.» [30, 461].

Беспалько В.П. вважає, що тривала еволюція педагогічних систем привела в даний час до досить розвиненою, гнучкою і досконалою структурі сучасної педагогічної системи. Тому проблема вдосконалення навчальної літератури як особливого педагогічного явища може отримати своє повне і точне вирішення тільки по її відношенню до педагогічної системі в цілому, тільки шляхом з'ясування її ролі і сенсу в здійсненні педагогічного процесу [2, 160].

Пальчевський Б.В. пропонує інше, більш доречне в випадку навчання іноземним мовам, значення терміна НМК як системи засобів навчання, що включає науково-методичне забезпечення дисципліни, і подані через нерозривно пов'язані між собою компоненти, а також розробленої на єдиних наукових підставах єдиним авторським колективом у логіці сучасних технологій навчання, яка поетапно забезпечує осмислену і продуктивну діяльність учнів [42, 5].

Зуєв Д. Д. має схожу точку зору: «Навчальний-методичний комплекс являє собою систему дидактичних засобів навчання з конкретної дисципліни (за провідної ролі підручника), створювану з метою найбільш повної реалізації виховних і освітніх завдань, сформульованих програмою по цього предмету і службовців всебічному розвитку особистості учня» [7, 215].

Сергєєва Н.С. і Лискова В.Ю. відзначають, що навчально-методичний комплекс є основним елементом організації освітньої діяльності за такою навчальною дисципліною, як практичний курс англійської мови. Застосування НМК здійснюється з урахуванням необхідності підвищення якості засвоєння змісту навчального матеріалу в рамках вечірньої форми навчання [20, 1].

Сафіуліна Р. В докладно описала задачі, на вирішення яких орієнтовані навчально-методичні комплекси:

- виступ в якості інструменту системно-методичного забезпечення навчального процесу по конкретній дисципліни, попередньої її організації;
- чітке встановлення місця і ролі навчальної дисципліни в програмі освіти;

- визначення та уточнення на цій основі навчальних цілей і завдань конкретної дисципліни;
- визначення вимог до вмінь і навичок, які необхідні студентам, щоб освоїти курс на високому рівні;
- планування та організація самостійної роботи студентів з урахуванням доцільного використання часу, відведеного на самостійну роботу;
- визначення джерел навчальної, методичної та наукової літератури, необхідних для освоєння дисципліни;
- узгодження змісту дисципліни і усунення повторення навчального матеріалу з іншими дисциплінами освітньої програми;
- раціональний розподіл навчального часу за розділами курсу та типами навчальних занять;
- поділ навчального матеріалу між аудиторними заняттями і самостійною роботою студентів;
- відображення в змісті навчальної дисципліни сучасних досягнень науки, культури та інших сфер суспільного досвіду, які пов'язані з даною навчальною дисципліною;
- розробка якісної системи поточного і підсумкового контролю знань студентів [27, 345].

Сенько Д. С. і Савченко І. А. виділяють перелік функцій НМК як комплексного засобу навчання:

- Цілеположна – визначає результати, які повинні бути досягнуті в ході навчальної діяльності.
- Мотиваційна – забезпечує розвиток пізнавального інтересу до досліджуваного матеріалу, створює умови для самореалізації в процесі навчальної діяльності [19, 5].
- Адаптивна – спрямована на підтримку сприятливих емоційно-психологічних умов здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

- Інформативна – забезпечує студентів необхідною і достатньою для засвоєння інформацією в рамках змісту предмета, сприяє використанню знань, умінь і навичок студентів, а також перетворює інформацію з урахуванням дидактичних принципів відбору змісту, рівня практичної підготовки студентів та характеру поновлення наукових знань.
- Організаційно-процесуальна – регламентує діяльність викладача і студентів, визначаючи її зміст, цілі та завдання, форми і методи, сприяє більш ефективному використанню коштів і прийомів навчання.
- Систематизуюча – забезпечує структурування, узагальнення і систематизацію навчального матеріалу відповідно до концепції програми.
- Діагностична – дозволяє визначати рівень підготовки студентів, здійснювати самоконтроль з їх боку, визначення та самовизначення цілей і завдань навчальної діяльності, заповнювати прогалини в підготовці студентів, в тому числі і за рахунок самоосвіти і самовиховання.

Автори дотримуються точки зору, що комплексне здійснення даних функцій забезпечує продуктивну реалізацію навчальної діяльності на основі раціонального управління, і, крім того, сприяє виявленню функцій окремих компонентів навчально-методичного комплексу як системи [19, 6].

За словами Бім І.Л., в абсолютну більшість навчально-методичних комплексів з вивчення англійської мови входить: основна навчальна книга, робочий зошит, книга для вчителя, збірник завдань для тестування, а також диски з додатковими аудіо та відеоматеріалами [3, 288].

Чепуренко Я.О. зазначає, що «кожний елемент навчально-методичного комплексу дисципліни має містити в собі:

- дидактичні цілі, які повинні бути програмою дій для студентів (це мають бути чітко означені орієнтири: що повинен засвоїти студент та якими практичними вміннями оволодіти в процесі вивчення змісту модуля; якими інструментами він має користуватися, щоб цього досягти) [0, 8];
- безпосередньо навчальний матеріал, структурований на навчальні елементи відповідно до його засвоєння;

- інформацію щодо способів засвоєння навчального матеріалу, методів контролю і самоконтролю, пояснення щодо шкали оцінювання результатів засвоєння матеріалу з певної дисципліни» [47, 9].

Сафіулліна Р. В вважає, що зміст НМК, відображає модульно-компетентнісний підхід до навчання, в якому зроблено акцент на активній позиції учня, який зацікавлений в своїх знаннях. Але навчально-методичні комплекси адресовані як викладачеві, так і студенту.

Важливість таких комплексів в роботі викладача полягає в сприянні оптимальної організації роботи курсу, забезпечуючи його навчальною, методичною та науковою літературою, а також багатьма іншими додатковими засобами і матеріалами, необхідними для проведення високоефективних освітніх занять.

На думку автора, викладач тут здійснює управління діяльністю студента, яке полягає не тільки в безпосередньому навчанні конкретної дисципліни і в консультуванні з тих чи інших питань. Також важливо проведення мотиваційної діяльності щодо активного залучення учнів до самостійної і практичної діяльності, що особливо актуально у випадку зі студентами вечірньої форми навчання, яким необхідно запропонувати навчатися повний комплект навчально-методичних матеріалів для самостійного освоєння деяких областей навчальної дисципліни.

Для студента комплекс служить своєрідний орієнтиром, що допомагає розбиратися в змісті навчальної дисципліни, послідовності її вивчення, розділах і вимогах до рівня її освоєння. НМК дає також можливість студенту оптимально організувати самостійну роботу над курсом [27, 343].

Бім І.Л. вважає, що при виборі навчально-методичного комплексу з англійської мови, що актуально і для студентів-вечірньої форми навчання, викладач повинен керуватися наступними критеріями:

- чи є даний курс повним навчально-методичним комплексом або до нього необхідно підбирати відсутні компоненти;
- чи відповідає даний курс вимогам Міністерства освіти і науки України;

- чи відповідає даний курс віку учнів, можливого контексту їх діяльності, реальним інтересам, потребам і можливостям;
- чи розвиває даний курс в достатній мірі необхідні мовні, мовні і соціокультурні вміння в різних видах мовленнєвої діяльності;
- чи забезпечують матеріали даного курсу хороші моделі для використання природної мови, та чи тісно пов'язані в контексті значення, форма і вживання;
- чи доступний даний курс як викладачеві, так і студентам.

Автор також зазначає, що обираючи той чи інший навчально-методичний комплект, викладач від самого початку повинен відштовхуватися від спрямованості освітнього закладу, форми навчання і спеціальності, на якій навчаються студенти, а також їх вікових та індивідуальних особливостей [3, 34].

Вахрушев А.А. та Данилов Д.Д. стверджують, що в останні роки було розроблено досить велику кількість навчально-методичних комплексів досить високого рівня, які повинні впливати на освітній процес найкращим чином.

Однак, це можливо тільки при наявності мотивації, яка через брак часу досить часто відсутня у студента-вечірника, а також готовністю викладачів працювати з даними НМК і за їх допомогою вирішувати якісно нові завдання в процесі викладання [36, 4].

Бабанський Ю. К. підкреслює дидактичні основи навчальних комплексів, характеризує ті додаткові можливості у вирішенні освітніх завдань, що стоять перед викладачем навчального закладу, які дозволяли використання навчального комплексу там, де раніше викладач і студент обмежувалися тільки підручником. Особливу увагу дослідник приділяє можливостям, які відкривають навчальні комплекси для реалізації диференційованого підходу до студентів в процесі навчання, а також наголошує увагу на необхідності створення в системі навчального комплексу дидактичних матеріалів для індивідуальної роботи з учнями, що актуально для студентів вечірньої форми навчання [1, 17].

Мендубаєва З. А. однак дотримується думки, що керуюче значення в рамках навчально-методичного комплексу має підручник. Він є базовим елементом по відношенню до навчальної дисципліни, а всі інші частини НМК конкретизують, доповнюють, розвивають ті положення, які в нього включені, тобто підручник являє собою якість ядро, навколо якого формується весь навчально-освітній комплекс з дисципліни.

Вибір навчально-методичного комплексу для проведення занять з англійської мови варто почати з вивчення підручника, так як саме з ним студент і викладач працюють безпосередньо і проводять найбільшу кількість часу. Якісний підручник тут є одним з тих факторів, від якого буде залежати ефективність вивчення мови студентом.

Наявність якісного підручника особливо актуальна під час навчання іноземної мови, так як специфіка предмета визначає можливість штучного створення мовного середовища не тільки під час аудиторних занять, а й під час самостійної роботи. Підручник повинен бути побудований правильно з методичної точки зору, оснащений цікавою інформаційною складовою, а також якісними закріплюючими вправами і блоками контрольних вправ. [28, 218].

Зуєв Д.Д. дещо розширює і уточнює функції підручника, називаючи його масовою навчальною книгою, яка розкриває предметний зміст освіти і визначає види діяльності, призначені програмою для обов'язкового засвоєння студентами з урахуванням їх вікових чи інших особливостей [7, 215].

Беспалько В.П. наголошує на тому, що кожен підручник є якість собою деяку інформаційною модель певного пройденого досвіду. Основна проблема в чіткому визначенні сутності підручника якраз і полягає у з'ясуванні того досвіду, який відображений в цій моделі. Оскільки підручник повинен вчити чомусь цілком конкретному, а саме – діяльності, він є моделлю цієї конкретної діяльності. Крім того, різні підручники пропонують різні схеми навчання, так як побудовані виходячи з різних педагогічних міркувань. Отже, в підручнику крім конкретного досвіду, на основі якого планується вчити, моделюється ще й сам процес навчання, тобто ще й певний педагогічний досвід. А якщо навчальна

книга являє собою модель педагогічної системи, то ця книга буде тим краще, чим краща педагогічна система буде в цій моделі змодельована.

З точки зору автору, підручник - це далеко не проста модель людського досвіду, а надзвичайно складна, комплексна, яка поєднує в собі істотно різні види цього досвіду. При цьому дуже важливо, що в цій моделі завжди також відображається минулий педагогічний досвід, бідний чи багатий, і цей факт є головним для характеристики сутності підручника [2, 160].

Сафіулліна Р. В робить висновок, що від наявності якісних навчально-методичних комплексів в рамках навчального плану професійної освітньої програми багато в чому залежить рівень освіти студентів, їх конкурентоспроможність. А це, в свою чергу, визначає місце вищого-навчального закладу на ринку освіти, його авторитетність і привабливість для абітурієнтів, що особливо важливо в сучасних економічних умовах. [27, 343].

1.3 Особливості навчально-методичного комплексу «Upstream Proficiency C2»

Прикладом навчально-методичного матеріала високої якості є навчально-методичний комплекс серії «Upstream Proficiency C2» від видавництва «Express Publishing».

За задумом авторів - В. Еванс і Дж. Дадлі, НМК «Upstream Proficiency C2» являє собою багаторівневий курс англійської мови нового покоління для студентів, які вивчають англійську мову на курсах або в вищих навчальних закладах, та поєднує в собі активні методи навчання з різними темами, які представлені у відповідних тематичних підрозділах.

Складові навчально-методичного комплексу і їх основні характеристики:

- Підручник ("Student's book") є основним матеріалом для праці, та розрахований на 100 - 120 годин роботи. Складається з десяти тематичних блоків, спрямованих на вирішення завдань різних рівнів складності. Всі

практичні завдання розділені на секції для зрозумілого пояснення лексики, граматики, аудіювання, говоріння і розвитку письма.

- Робочий зошит ("Workbook") передбачений на той же час роботи, що й основний підручник. Складається з двох частин. Перша містить завдання на тренування та перевірку знань з лексики, граматики, на розвиток розмовної мови, читання та письма, а також різні логічні завдання, які мотивують студентів до вивчення англійської мови. Друга частина являє собою повне доповнення граматики, що містить чітке викладення теорії, підкріпленої систематичними практичними вправами з граматики, розглянутої в рамках курсу.
- Книга для вчителя ("Teacher's book") включає в себе покрокові конспекти лекцій, додаткові ідеї, завдання для позакласних занять, ключі до підручника і тексти аудіозаписів.
- Ключі до робочого зошита ("Workbook key") містять відповіді до завдань робочого зошита і тексти аудіозаписів.
- Збірник завдань для тестування ("Test Booklet") містить в собі різноманітні контрольні завдання різних типів.
- Набір дисків ("Class Audio CDs") являє собою п'ять CD-дисків з аудіозаписами для занять в класі.
- Набір дисків ("Student's Audio CDs") являє собою п'ять CD-дисків з аудіозаписами для роботи в домашніх умовах.

Основні характеристики НМК «Upstream Proficiency C2», зазначені авторами, такі:

- містить насичену програму навчання для поглибленого вивчення мови;
- граматичні розділи охоплюють всі основні області граматики;
- містить як парні форми взаємодії і співпраці, так і групові;
- має комунікативну спрямованість навчання;
- допомагає практикувати розмовні навички;
- розширення словникового запасу і активізацію лексичних одиниць відбувається в нових ситуаціях і з застосуванням актуального

словникового складу сучасної англійської мови, в тому числі великої кількості ідіом, фразових дієслів, стійких словосполучень та виразів;

- тематичні розділи представлені великою різноманітністю тем, в тому числі міжкультурних, які допомагають студентам отримати більш повне і глибоке розуміння мови, що вивчається через культуру, звичаї, традиції і деякі історичні події країни;
- характеризується зверненням до найбільш складних тем, які дають можливість розвивати досвід і знання, і як наслідок, мати успішне спілкування в будь-якому суспільстві і країні, що відповідає програмним вимогам до рівня знань випускників філологічних спеціальностей;
- містить автентичні тексти різної тематичної спрямованості, які стимулюють розвиток навичок читання;
- включає в себе завдання, які навчають написанню текстів різних тематик і стилів;
- допомагає в розвитку навичок сприйняття іншомовного тексту на слух;
- завдання аналогічні типовим завданням на міжнародних іспитах з англійської мови, тобто їх виконання може допомогти підготуватися до цих іспитів.

Що стосується структури основного підручника, то він складається з десяти уроків (кожен урок автори називають "unit"), які діляться на кілька частин, які ґрунтуються на основних мовних навичках:

- «Lead-in» – введення до уроку, яке містить обговорення теми уроку, завдання для полегшення її сприйняття, та швидкого заглиблення в неї.
- «Reading» – навчає розуміти і аналізувати іноземний текст, а також допомагає в поповненні словникового складу.
- «Language focus» – вправи для тренування використання нових слів та виразів.
- «Listening and Speaking» – завдання на аудіювання та розвиток розмовних навичок.

- «English in Use» – містить велику кількість вправ для розвитку граматичних та лексичних навичок.
- «Writing» – завдання з написання різних видів письмових робіт, де акцент робиться на формальний та неформальний стиль написання.

Між кожними двома "юнітами" міститься так званий "Self-Assessment Module", який являє собою певного роду контрольну роботу, яка містить завдання для відпрацювання всіх мовної навичок, пройдених раніше. Головною ціллю подібних тестів є контроль раніше засвоєних знань. Таких контрольних розділів в книзі усього п'ять.

Даний підручник відповідає усім критеріям якісного підручника з іноземної мови, запропонованим Бім І.Л. .:

- Він є основним засобом навчання, що визначає діяльність студента і визначає взаємодію його з іншими учнями і викладачем.
- Служить не суворою логічною схемою готових знань, що підлягають передачі і засвоєнню, а розгорнутою системою навчальної роботи, спрямованої на оволодіння іноземною мовою повною мірою.
- Об'єднує навколо себе всі інші засоби навчання.
- Здатний не тільки активно впливати на педагогічний процес, але і пристосовуватися до реальних умов його протікання [3, 290].

Таким чином, підручник являє собою необхідне і найголовніше джерело інформації при вивченні англійської мови для вирішення навчальних завдань усіх рівнів.

Відносно складових робочого зошиту, то, більшою мірою, вони представлені тими же розділами, що і підручник:

- «Language focus» – вправи для практикування використання нових лексичних одиниць.
- «English in Use» – завдання, які розвивають вміння в області граматики та лексики.
- «Reading» – містить тексти для читання, які потрібно навчитися розуміти та аналізувати, при цьому поповнюється словниковий запас.

- «Listening and Speaking» – вправи на сприйняття іншомовного тексту на слух та обговорення запропонованих тем
- «Communication» – завдання для практикування розмовної мови.
- «Writing» – завдання з написання різних видів письмових робіт, де акцент робиться на формальний та неформальний стиль написання.

Робочий зошит потрібен для більш детального відпрацьовування та закріплення навичок, отриманих в процесі роботи над основним підручником.

Вправи є основним засобом організації діяльності студентів і викладача, студентів один з одним на занятті або студента і підручника при самостійній роботі.

Безпосередній робочий матеріал в підручнику і робочому зошиті представлений великою кількістю вправ різних типів, які є частиною єдиної системи вправ, розробленою авторами (за Шатіловим С.Ф.: "Система вправ – сукупність необхідних типів, видів і різновидів вправ, що виконуються в такій послідовності і такій кількості, які враховують закономірності формування умінь і навичок в різних видах мовленнєвої діяльності в їх взаємодії і забезпечують максимально високий рівень оволодіння іноземною мовою в заданих умовах» [18, 6].) умовно можна розділити на підсистеми за принципом розвитку чотирьох основних мовних навичок: говоріння, читання, слухання і письма.

З позиції розвитку усного мовлення, головне завдання курсу - спонукати учнів висловлювати свої думки в різноманітних ситуаціях. Він допомагає самостійно планувати і здійснювати свою комунікативну діяльність, вживаючи освоєний лексичний матеріал в конкретних ситуаціях спілкування.

Що стосується вправ на вдосконалення навичок усного мовлення, то вони мають такі умови:

- пояснити розуміння теми юніту;
- розташувати в порядку особистої пріоритетності запропоновані поняття, порівняти результати зі своїми одногрупниками;
- поєднати поняття з картинками, і скласти речення, ґрунтуючись на них;
- відповісти на питання;

- висловити свою думку щодо запропонованих цитат;
- прочитати назви газетних заголовків і висловити свою думку про зміст новинних репортажів з такими назвами;
- розіграти невеликі діалоги на задані теми, використовуючи в них дані фрази;
- висловити свою думку щодо запропонованих виразів;
- прочитати речення, пояснити, як вони пов'язані, і спробувати викласти зміст виділених фраз;
- прослухати думку одногрупника на одну з тем, а потім висловити свою думку, погодившись з нею чи не погодившись;
- прочитати діалоги і з'ясувати, в якій ситуації вони могли статися;
- замінити виділені в діалогах фрази даними синонімами;
- заповнити пробіли в діалогах за допомогою запропонованих варіантів виразів;
- вимовити речення, приділяючи увагу правильній інтонації та фразовому наголосу.

Звертає на себе увагу обсяг і різноманітність текстів для тренування навичок читання. Завдання з читання супроводжуються вправами, орієнтованими на аналіз тексту.

Вправи з читання містять такі типи умов для виконання:

- відповісти на тестові завдання по тексту з варіантами відповідей;
- прочитати текст і підкреслити всі слова та вирази, які асоціюються з обраним поняттям;
- пояснити виділені слова з тексту і скласти речення з ними;
- підкреслити слово або фразу, які більше підходять реченням по темі тексту;
- дайте відповіді на питання за текстом;
- прочитайте текст на назвіть тему кожного параграфу;
- розставити в тексті відсутні параграфи в правильному порядку;

- заповнити пробіли в текстах за допомогою запропонованих варіантів слів;
- підібрати назви до уривків з різних текстів;
- підібрати до даних слів синоніми з тексту;
- прочитати назви невеликих текстів та визначити, до якого з них за змістом можуть відноситися дані слова і вирази;
- поєднати виділені в тексті фрази з наданими синонімами;
- прочитати текст, та визначити, що запропоновані слова означають в контексті.

Складові НМК «Upstream Proficiency C2» дозволяють в системі розвивати і вдосконалювати вміння розуміти іншомовне усне мовлення в природному його прояві. Вони покращують здатність сприймання на слух і, крім того, покращують сприйняття різних відтінків, інтонацій голосу та інших важливих складових іноземної мови.

Завдання, направлені на тренування навичок слухання, містять відповідні умови:

- прослухати аудіозапис і доповнити речення за допомогою слів або фраз, які підходять за змістом;
- соединити пропозиції з особами, які їх вимовили;
- прослухати аудіозапис, і відповісти на питання щодо її змісту;
- прослухати текст і відповісти на тестові завдання з варіантами відповідей.

Напрямок з розвитку навичок письма представлений в даному НМК найбільшою кількістю вправ, так як сюди входять як завдання на відпрацювання граматики і поповнення словникового запасу студента, так ті, які навчають написання текстів різних тематик і стилів.

Вправи з удосконалення цих навичок мають такі умови:

- пояснити значення слів-синонімів певної тематики;
- поєднати дієслова і прислівники для отримання словосполучень, а потім утворити речення з ними;

- підібрати по одному іменнику до кожного списку з кількох прикметників, отримавши комбінації словосполучень, а потім заповнити ними речення;
- заповнити прогалини в тексті за допомогою запропонованих варіантів слів;
- серед чотирьох на кожну пропозицію виділених слів, вибрати два найбільш доречних за змістом;
- заповнити прогалини в виразах за допомогою відповідних за змістом прийменників;
- поєднати дві колонки зі словами, щоб отримати ідіоми, а потім за їх допомогою заповнити пробіли в реченнях;
- в кожному реченні вибрати одне з двох запропонованих слів в дужках, найбільш доречних за змістом
- заповнити пробіли в реченнях фразовими дієсловами, за допомогою відповідних їм часток;
- переформулювати речення, використовуючи запропоновані в слова;
- заповнити прогалини в тексті, обравши відповідні за змістом слова;
- заповнити прогалини в групах пропозицій, одним найбільш доречним на кожну групу словом.

Підручник і робочий зошит є основними матеріалами, з яким працюють студенти, і ці дві складові даного навчально-методичного комплексу відповідають таким вимогам:

- повноти інформації (наявність вправ, орієнтованих на відпрацювання всіх мовних понять і явищ, знання яких вимагає заявлений рівень складності НМК);
- систематизованності завдань (завдання згруповані з урахуванням узагальнених способів їх вирішення і логічно пов'язані);
- поділу рівнів складності (вправи розташовані в порядку зростання складності їх виконання);
- цільової орієнтації (для кожної вправи відведене певне місце в зошиті для її вирішення);

- психологічної комфортності (з цими друкованими матеріалами комфортно працювати, зокрема в індивідуальному порядку, і проводити самоконтроль, також в них відводиться досить місця для виконання записів).

Книга для викладача та містить методичний коментар до підручника в цілому і окремих його компонентів. Матеріали книги для викладача рекомендують прийоми і форми роботи, способи організації педагогічного процесу і тим самим сприяють підвищенню загального рівня викладання, методичної грамотності педагога. Подібна методична література знайомить викладача з існуючим досвідом навчання мови і тим самим сприяє підвищенню рівня викладання.

Ключі до робочого зошита містять відповіді до завдань робочого зошита, які є своєрідним орієнтиром під час перевірки знань студентів.

Збірник завдань для тестування містить десять контрольних завдань в одному варіанті, які виконуються по завершенні роботи над кожним модулем. Тут же можна побачити ключі до контрольних робіт. Всі контрольні завдання можна ксерокопіювати. Збірник контрольних завдань забезпечує процес контролю на регулярній і об'єктивній основі, та надає викладачеві можливість оцінити рівень засвоєності пройденого матеріалу, а також перевірити в середині року прогрес студентів в процесі навчання.

Аудіоматеріали, створені носіями мови, навчають студента сприймати англomовну мову на слух, а також служать корисним орієнтиром для формування правильної вимови і інтонації мови.

НМК «Upstream Proficiency C2» має велику кількість позитивних якостей:

- Забезпечує розвиток всіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності завдяки великій різноманітності вправ, а також систематичного повторення і закріплення матеріалу.
- Повністю відповідає державним вимогам, і добре підходить для використання в навчанні студентів-філологів вечірньої форми навчання.
- Структура матеріалу підручника відповідає психічній діяльності учнів.

- В даному НМК грамотно продумані аспекти розвитку іншомовної комунікативної компетенції.
- НМК спрямований на формування як теоретичних, так і практичних знань, умінь та навичок.
- Друковані видання мають високу якість і барвисто проілюстровані, що створює комфортні умови для роботи з ними.

В основу створення даного НМК були авторами були закладені наступні принципи: комплексність, функціональність, науковість, інформативність, актуальність і цікавість, які виправдали себе в повному обсязі.

1.4 Форми та методи контролю знань студентів-філологів вечірньої форми навчання

Однією з важливих складових освітнього процесу студентів вечірньої форми навчання є контроль знань.

Азімов Е. Г. та Щукін А. Н. пропонують два приклади застосування терміна «контроль»: «1. Частина уроку, під час якої викладач оцінює, як учень або група учнів засвоює зміст предмета у всіх або окремих його аспектах.
2. Процес визначення рівня знань, навичок, умінь учня в результаті виконання ним усних і письмових завдань і формулювання на цій основі оцінки за пройдений розділ програми, курсу.» [31, 112].

За словами Хуторського А.В., головна мета контролю полягає у встановленні стану засвоєння знань на різних часових етапах навчального процесу, у виявленні відповідності рівня знань і умінь цілям підготовки та використанні результатів контролю для управління процесом навчання студентів.

Зміст контрольованої інформації повинен повністю відповідати цілям навчання, та перетворюватися на складову частину змісту освіти. Від ступеня обґрунтованості і узгодженості цілей та змісту навчання багато в чому залежить

якість професійної підготовки. Викладач, контролюючи знання студентів, оцінює результати своєї праці. Регулярний контроль дає можливість отримати той бажаний результат, який необхідно мати на виході з вищого навчального закладу, той рівень і склад досягнень, виражений в категоріях знань, умінь, навичок та особистих якостей, якими повинні володіти випускники вищих навчальних закладів України [15, 57].

Азімов Е. Г. та Щукін А. Н. гадають, що у навчанні іноземних мов до контролю пред'являються такі основні вимоги, як цілеспрямованість, об'єктивність і систематичність [31, 112].

Для здійснення контролю знань слід використовувати відповідні методи.

Астахова В.І. зазначає, що методи контролю – це способи діяльності викладача і студентів, в ході яких виявляються засвоєння навчального матеріалу і оволодіння студентами необхідними знаннями, вміннями і навичками [35, 57].

Перш ніж обрати форми контролю навчальної діяльності, які найбільш вдалі у випадку зі студентами-філологами вечірньої форми навчання, слід розглянути всі основні методи та форми контролю і виділити їх основні особливості.

Ортинський В. Л. пропонує такі методи контролю:

- Попередній – визначення рівня підготовленості студентів на початку нового навчального року чи періоду.
- Поточний – перевірка і окремих студентів, і академічних груп, як правило, у повсякденній навчальній діяльності, насамперед, на планових заняттях [9, 278].
- Періодичний – визначення рівня та обсягу оволодіння знаннями, навичками і вміннями наприкінці тижня, місяця, кварталу, півріччя, навчального року.
- Підсумковий – визначення рівня реалізації завдань, сформульованих у навчальних програмах, планах підготовки та в інших документах, які регламентують навчально-виховний процес.
- Взаємоконтроль – оцінювання з боку інших студентів у формі порад, консультацій та обміну досвідом.

- Самоконтроль – реалізація на практиці принципів активності й свідомості, міцності знань, навичок і вмінь студентів [9, 279].

Азімов Е. Г. та Щукін О.Н розрізняють усну і письмову форми контролю знань [31, 113].

Маматова О. Г. зазначає, що усна форма – найбільш поширений метод контролю знань студентів. При усному опитуванні встановлюється безпосередній контакт між викладачем і студентом, в процесі якого викладач отримує широкі можливості для вивчення індивідуальних можливостей засвоєння студентами навчального матеріалу.

Усне опитування здійснюється на кожному занятті, хоча оцінювати знання студентів не обов'язково. Головним у контролі знань є визначення проблемних місць в засвоєнні навчального матеріалу та фіксування уваги студентів на складні поняття, явища і процеси. У процесі усного опитування можна оцінювати не тільки індивідуальну, але колективну роботу групи.

Письмова форма поряд з усною є найважливішим методом контролю знань, умінь і навичок студентів. Однорідність робіт, виконуваних студентами, дозволяє пред'являти до всіх однакові вимоги, спробує об'єктивність оцінки результатів навчання. Застосування цього методу дає можливість в найкоротший термін одночасно перевірити засвоєння навчального матеріалу всіма студентами групи, визначити напрямки для індивідуальної роботи з кожним [41, 353].

Письмова перевірка використовується у всіх видах контролю і здійснюється як в аудиторного, так і в позааудиторній роботі.

Автор вважає, що письмовий контроль дозволяє за короткий час перевірити знання великого числа студентів одночасно. Використовується письмовий контроль знань студентів з метою діагностики вміння застосовувати знання в навчальній практиці і здійснюється у вигляді диктантів, контрольних, перевірочних та самостійних робіт, тестів, рефератів [41, 354].

Загальне значення цих методів та форм контролю полягає в тому, щоб найкращим чином забезпечити своєчасний і всебічний зворотний зв'язок між

студентами і викладачами, на підставі якого встановлюється, як студенти сприймають і засвоюють навчальний матеріал.

В результаті аналізу відповідної літератури, було з'ясовано, що в умовах вечірньої форми навчання, коли навчального матеріалу багато, а часу на його вивчення не завжди достатньо, оптимальними є такі методи контролю, як підсумковий, взаємоконтроль і самоконтроль.

Що стосується форм контролю, при роботі зі студентами-вечірникам використовується, як усна, так і письмова форма контролю, однак письмова забезпечує більш якісну перевірку знань в даних умовах.

Висновки до розділу 1

Виходячи з вищевказаної інформації щодо найбільш поширених форм навчання, можна зробити висновок про те, що на сьогоднішній момент все більшої популярності набуває саме вечірня форма.

Головна особливість вечірньої форми навчання в тому, що вона передбачає велику кількість самостійної роботи студентів над навчальним матеріалом.

Важливим елементом в підготовці філологів вечірньої форми є навчально-методичний комплекс.

НМК – це система засобів навчання, що включає науково-методичне забезпечення дисципліни, і подані через нерозривно пов'язані між собою компоненти, а також розробленої на єдиних наукових підставах єдиним авторським колективом у логіці сучасних технологій навчання, яка поетапно забезпечує осмислену і продуктивну діяльність.

Функції НМК: цілеположна, мотиваційна, адаптивна, інформативна, організаційно-процесуальна, систематизуюча та діагностична.

Прикладом навчально-методичного матеріалу високої якості є навчально-методичний комплекс серії «Upstream Proficiency C2» від видавництва «Express Publishing».

В основу створення даного НМК були авторами були закладені наступні принципи: комплексність, функціональність, науковість, інформативність, актуальність і цікавість, які виправдали себе в повному обсязі.

В умовах вечірньої форми навчання оптимальними є такі методи контролю, як підсумковий, взаємоконтроль і самоконтроль.

Що стосується форм контролю, при роботі зі студентами-вечірникам використовується, як усна, так і письмова форма контролю, однак письмова забезпечує більш якісну перевірку знань в даних умовах.

РОЗДІЛ 2.

СПЕЦИФІКА АДАПТАЦІЇ НМК «UPSTREAM» ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ ВЕЧІРНЬОЇ ФОРМИ

2.1 Підручник «Upstream Proficiency C2» в аспекті формування завичок за всіма видами мовленнєвої діяльності

Кожна мова, яка стає об'єктом вивчення, піддається методичному осмисленню. Особливість такого навчального предмета, як практичний курс будь-якої мови, полягає в тому, що на відміну від більшості навчальних дисциплін, які націлені на засвоєння наукових знань, тих чи інших явищ, тих чи інших законів, які керують цими явищами, іноземна мова як навчальний предмет не має в сфері своїх інтересів наукове знання мови і тим більше науки про мову. Мову, як і будь-яку іншу складну систему, можна вивчати з двох позицій: як вона побудована і як здійснювати її практичне використання.

Хоча ці підходи є абсолютно різними, вони не можуть існувати окремо один від одного. Саме при їх одночасному використанні можна досягнути високої ефективності при вивченні мови. Таким чином, тому для активізації процесу навчання мови, а тим більше іноземної, потрібно зробити так, щоб цей процес був найбільш ефективними і доступним для тих, хто її вивчає.

Однак, як уже було відзначено вище, за умови наявності якісного матеріалу для вивчення іноземної мови, слід також приділяти особливу увагу контролю знань студентів, які працювали із запропонованою програмою навчання.

Проаналізувавши відповідну літературу, присвячену темі контролю знань студентів вищих навчальних закладів, ми хочемо зазначити, що, у випадку роботи зі студентами-філологами вечірньої форми навчання доцільно ретельно відбирати та критично осмислювати методи і форми перевірки знань, існуючі в галузі педагогіки вищої школи.

Приймаючи до уваги основну рису вечірньої форми навчання, яка полягає в тому, що більшу частину матеріалу студент засвоює самостійно, ми прийшли до певного висновку, який стосується вибору методів і форм контролю знань.

Найбільш вдалим в даному випадку ми вважаємо підсумковий контроль в письмовій формі, який здійснюється за допомогою відповідних підсумкових занять по закінченню роботи над кожним розділом підручника.

Підсумкові контрольні заняття проводяться з метою визначення рівня засвоєння студентами-філологами вечірньої форми предметного змісту курсу практичного курсу англійської мови та виявлення його елементів, які викликають найбільшу кількість труднощів.

Підсумковий контроль містить в собі завдання для повторення і закріплення всіх видів мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, слухання і письма), що складають основу формування іншомовної комунікативної компетенції студента-філолога.

У рамках цих занять повинні використовуватися розроблені нами комплекси вправ. Слід також підкреслити, що ці вправи ґрунтуються в цілому на змісті основного підручника, тому що, як уже зазначалося вище, саме на роботі з ним здійснюється безпосереднє опрацювання навчального матеріалу студентом-філологом вечірньої форми навчання.

Нагадаємо, що оволодіння будь-яким видом мовленнєвої діяльності в процесі вивчення іноземної мови за відсутності мовного середовища здійснюється за допомогою системи вправ, де усі вправи тісно пов'язані одна з одною. Можна сказати, що система вправ лежить в основі системи навчання і являє собою організовані і взаємозалежні дії учнів, спрямовані на досягнення конкретної навчальної мети при формуванні навичок і вмінь.

Кожна така система складається з комплексу вправ, метою яких є відпрацювання основних мовних навичок на практиці.

Перед створенням комплексів вправ ми ретельно дослідили основні критерії, які застосовуються для ефективного відбору тренувальних вправ при навчанні практичному курсу англійської мови студентів вечірньої форми

навчання у вищих навчальних закладах, а також проаналізували вправи, які містяться в основному робочому підручнику. Як вже зазначалося вище, ми також розглянули алгоритм процесу навчання на основі застосовуваних критеріїв, виділили окремі етапи навчання, завдання, які можуть бути вирішені на кожному з них, а також вивчили існуючі проблеми в практиці навчання іноземної мови. Ми прийшли до висновку, що значну роль в підвищенні якості оволодіння основними мовними навичками студента відіграє послідовне виконання вправ з поступовою зміною видів діяльності і підвищенням рівня складності.

На основі виділених принципів розроблений комплекс вправ і завдань для перевірки знань, до якої увійшли різні типи вправ.

Наші контрольні комплекси засновані на таких же принципах подачі матеріалу, як і вправи, подані в підручнику, адже їх метою є не тільки контроль знань студентів, а й повторне застосування знань на практиці, з подальшим обговоренням спірних моментів і помилок, що додатково підвищує ефективність навчання.

Однак, перш, ніж приступити до опису створених нами комплексів і контрольних занять, в рамках яких вони застосовувалися, нагадаємо, що підручник серії «Upstream Proficiency C2» являє собою один з кращих посібників з вивчення англійської мови з більш поглибленою програмою навчання, в порівнянні з багатьма іншими, представленими на ринку.

Підручники цієї серії характеризуються більш складним лексичним наповненням, містять тексти для читання та аудіювання, а також значний граматичний матеріал.

Чотири перших розділи ("юніти") підручника, як і усі наступні, включають в себе різні завдання і вправи, орієнтовані на відпрацьовування навичок з усіх видів мовленнєвої діяльності.

Кожен розділ ("юніт") містить тексти з автентичних джерел на слів, пов'язаних з темою розділу, які допомагають у розвитку навичок читання.

Граматична складова представлена з міркуванням того, що, в ідеалі, повинен бути баланс між функціональністю і структурою, змістом і формою.

Тобто завдання і вправи були розроблені авторами таким чином, щоб систематично посилити розуміння студентами ключових граматичних структур.

Лексичне наповнення підручника представлено в контексті з використанням візуальних засобів, і практикується протягом всіх "юнітів". А вони, в свою чергу, спрямовані на забезпечення розвитку у студентів практичних навичок застосування англійської мови у вигляді розважальних завдань і вправ, тобто для розширення словникового запасу і розвитку комунікативних навичок.

Практичний досвід більшості викладачів практичного курсу англійської мови у студентів вечірньої форми навчання показує, що без міцних знань граматики і постійного розширення лексичного запасу подальше вивчення англійської мови ускладнюється, тому що незнання граматичних явищ і лексичних одиниць унеможливорює розуміння англомовних текстів, представлених в будь-якій формі - як при їх прочитанні їх, так і при прослуховуванні.

Також існує велика кількість вправ для розвитку здатності сприймати іномовний текст на слух, а також для навчання створенню текстів англійською мовою.

Як було зазначено раніше, усі ці мовні навички автори навчально-методичного комплексу «Upstream Proficiency C2» поділили на декілька частин в рамках "юнітів", кожна з яких має свій зміст, розрахований на вивчення під час роботи з кожним розділом книги.

2.2 Методика організації контролю засвоєння матеріалу НМК «Upstream» студентами вечірньої форми

Перший розділ має таке наповнення:

- «Lead-in»: вправи, орієнтовані на занурення в тему розділу «Getting the message across» («Передача повідомлень»).

- «Reading»: багатоваріантний вибір (вправи, спрямовані на вивчення змісту, поглядів, мети, стилю, посилань, підтексту); текст з пропусками (вправи, спрямовані на вивчення цілісності, зв'язності і структури тексту).
- «Language focus»: засоби комунікації; вирази обличчя; способи спілкування; інтернет; прийменники; стійкі вирази; ідіоми; фразові дієслова («act» і «break»).
- «Listening»: об'єднання за спільною ознакою (вправи, орієнтовані на вивчення поглядів і конкретної інформації); доповнення речень (вправи, орієнтовані на вивчення конкретної інформації); питання з декількома варіантами відповідей (вправи, орієнтовані на вивчення поглядів, основної суті, деталей та висновків).
- «Speaking»: телефонні розмови; прохання про/обіцянка збереження приватності; повідомлення новин; вираз подиву; припущення; оцінка; пропозиція альтернатив.
- «English in Use»: модальні дієслова; вправи типу "open cloze"; використання ключових слів; словотвір; багатозначні слова; написання твору: вибір актуальної інформації.
- «Writing»: вираження власної думки в есе, листах та тезах.

У результаті вивчення першого «юніту» студент повинен засвоїти:

- лексичний матеріал з теми «Getting the message across» («Передача повідомлень»), тобто щодо засобів комунікації, виразів обличчя, способів спілкування, інтернету, а також відповідні прийменники, стійкі вирази, ідіоми і фразові дієслова («act» і «break»);
- граматичний матеріал, поданий в розділі (модальні дієслова та їх еквіваленти);
- мовленнєвий етикет спілкування під час здійснення телефонної розмови, та в випадках прохання про/обіцянки збереження приватності, повідомлення новин, виразу подиву, припущення, оцінки, пропозиції альтернатив, та найуживаніші в цих випадках слова і вирази;

- особливості вираження власної думки в есе, листах та тезах англійською мовою, дотримуючись заданих умов.

На основі набутих знань студент повинен вміти:

- читати, розуміти і перекладати оригінальні тексти з теми «Getting the message across» («Передача повідомлень»);
- передавати основний зміст почутого чи прочитаного тексту, використовуючи такі види монологу як переказ, опис або комбінуючи їх;
- ставити та відповідати на запитання щодо змісту тексту;
- систематизувати, аналізувати та коментувати отриману інформацію;
- сприймати іншомовний текст на слух;
- виконувати лексичні завдання до теми;
- виконувати граматичні завдання, що містяться в розділі;
- висловлювати своє ставлення до всього, про що йдеться в межах програмного матеріалу;
- здійснювати телефонну розмову, прохати/обіцяти зберегти приватність, повідомлювати новини, виражати подив, припускати, оцінювати, пропонувати альтернативи, та використовувати найуживаніші в цих випадку слова і вирази;
- використовувати засвоєний лексико-граматичний матеріал під час усного і письмового мовлення;
- виражати власну думку в есе, листах та тезах англійською мовою, дотримуючись заданих умов.

Контроль знань студентів є важливою складовою процесу навчання, тому для оцінки якості роботи студентів над першим розділом підручника був розроблений комплекс з восьми вправ, включений в зміст контрольних занять після закінчення роботи над «юнітом». Комплекс орієнтований здебільшого на перевірку засвоєння лексичного і граматичного матеріалу, так як саме з ним виникає найбільша кількість проблем у студентів-філологів вечірньої форми навчання.

Мета першого контрольного заняття, як і усіх наступних - перевірка знань.

Головна мета: перевірити у студентів рівень знань та вмінь, набутих під час вивчення першого розділу «Upstream Proficiency C1 Student's book».

Очікування: на кінець заняття студенти вдосконалять та закріплять вміння застосовувати набуті знання на практиці, удосконалять культуру усного і писемного мовлення, збільшать словниковий запас.

Контрольний комплекс до першого розділу містить вісім вправ.

- Перша: заповнити пропуски в реченнях з прочитаного тексту «Dots and dashes still alive» за допомогою одного з чотирьох варіантів слів, що краще відповідає запропонованим реченням за змістом.
- Друга: поєднати схожі за значенням дієслова на тему «Вирази обличчя» з їх визначеннями.
- Третя: заповнити пропуски в реченнях за допомогою відповідних часток до фразових дієслів «act» і «break» з таблиці.
- Четверта: поєднати слова та фрази з першої та другої колонки щоб отримати ідіоми, та перекласти їх.
- П'ята: заповнити пропуски в стійких виразах з допомогою відповідних прийменників та перекласти їх.
- Шоста: розставити слова в реченнях з модальними дієсловами в правильному порядку.
- Сьома: з двох варіантів модальних дієслів обрати той, що краще відповідає запропонованим реченням за змістом.
- Восьма: у відповідь на поданні речення, дати пораду, використовуючи модальне дієслово «should».

В якості прикладу результату нашої роботи представимо перший розроблений нами контрольний комплекс вправ:

Exercise 1

Choose the most suitable word to complete each sentence.

1. Experienced Morse operators say the code is not so much a clatter of _____ as a language, because they don't hear dots and dashes.

- a) noises
- b) heels
- c) sounds
- d) voices

2. In addition, even an unclear Morse signal can be interpreted, whereas a _____ voice transmission is virtually useless.

- a) poor
- b) irregular
- c) deformed
- d) distorted

3. Morse telegraphy may seem like a _____ anachronism, with its brass sounder and key operated by the human finger.

- a) quaint
- b) funny
- c) fancy
- d) sophisticated

4. However, although the telegraph has receded from the public _____, experts say that they cannot envision an end to its use any time soon.

- a) sight
- b) look
- c) opinion
- d) view

5. Every merchant vessel bearing the US flag must carry a radio officer who can both transmit and _____ Morse code.

- a) get
- b) receive
- c) deliver
- d) take

6. As a matter of prudence, the Army keeps a functional Morse capability.

In that case, retired railroad telegraph operators will probably _____ over the world.

- a) make
- b) spread
- c) grow
- d) take

Завдання орієнтоване на перевірку лексики, засвоєної під час роботи з текстом «Dots and dashes still alive».

Exercise 2

Match the verbs with their definitions.

1.	To glare	a.	To make an expression of pain, strong dislike, etc. in which the face twists in an ugly way.
2.	To smirk	b.	To show pain suddenly and for a short time in the face, often moving the head back at the same time.
3.	To grimace	c.	To look directly and continuously at someone or something in an angry way.
4.	To wince	d.	To bring your eyebrows together to show that you are annoyed or worried.
5.	To beam	e.	To smile with obvious pleasure.
6.	To frown	f.	A smile that expresses satisfaction or pleasure about having done something or knowing something that is not known by someone else.

Вправа, присвячена контролю розуміння дієслів на тему «Вирази обличчя».

Exercise 3

Complete the sentences with appropriate particles from the box.

off	up	out	down	in on	down	away	up	out
-----	----	-----	------	-------	------	------	----	-----

1. She was messing with the coffee pot, which was acting_____ again.
2. Many people were expecting the peace talks would break_____.
3. You're breaking_____. Can you repeat the last words?
4. She longed to break_____ their conversation but didn't want to appear rude.
5. Britain threatened to break_____ diplomatic relations with the regime.
6. So we can't really act_____ this pattern anymore.

7. We had been forewarned that fire could break_____.
8. Police had to break_____ the door to get into the flat.
9. The company is trying to break_____ from its traditional image.

Вправа, призначена для контролю засвоєння різноманітних фразових дієслів з «act» і «break».

Exercise 4

Match the words and phrases to make idioms. Translate.

1.	talk is	a.	in on a secret	
2.	the talk	b.	words	
3.	hold my	c.	tongue	
4.	making	d.	small talk	
5.	let you	e.	mind	
6.	speak your mind	f.	of mouth	
7.	by word	g.	few words	
8.	paint a	h.	pretty picture	
9.	a man of	i.	cheap	
10.	mince my	j.	of the town	

Завдання для перевірки запам'ятовування ідіом на тему «Спілкування».

Exercise 5

Complete the expressions with appropriate prepositions. Translate.

_____ sb's sake	
_____ time to time	
to be intent _____	
_____ jest	
to insist _____ sth	
to experiment _____ sth	
to be excited _____ sth	
lecture _____ Politics	
_____ the name of	

to take_____ granted	
----------------------	--

Вправа, присвячена контролю використання прийменників в засвоєних стійких виразах.

Exercise 6

Put the words in the right order to make sentences.

- 1.the party / Linda / to / come / might / tonight.
- 2.round / work / have to / farmers / the year / all.
- 3.you / not / hospital / noise / must / make / in.
- 4.the light / I / switch / may / on ?
- 5.your / look / could / passport / I / at ?
- 6.my / cook / can / quite / wife / well.
- 7.catch / last / able to / we / were / train / the.
- 8.not / jeans / you / must / wear / to / school.
- 9.didn't / you / drink / have to / much / yesterday / so.
- 10.ought to / bill / Robert / the electricity / pay / today.
- 11.better / we / find / a / should / job.
- 12.too much / you / salt / and / eat / sugar / shouldn't.

Завдання, орієнтоване на перевірку відчуття структури речень, які містять модальні дієслова.

Exercise 7

Choose the most suitable modal verbs to complete the sentences.

1. He (can't/couldn't) open the window as it was stuck.
2. What time do we (should/have to) be at the railway station?
3. I (can't/needn't) believe it! You (have to/must) be joking!
4. I hardly ever see Jane, she (may/might) have moved to Africa.
5. Take an umbrella. It (may/can) rain.
6. You (may/must) finish the article as soon as possible.
7. Liz doesn't (ought to/have to) keep to a diet anymore.
8. You (must not/needn't) read in the dark.

9. We (may/ought to) reserve a table in advance if we want to have dinner there.
10. (Could/Might) you, please, pass me the mustard?

Завдання для контролю навички використання модальних дієслів.

Exercise 8

Give an advice using «should».

1. I have a slight irritation in my throat.
2. This child doesn't want to eat soup.
3. She makes a lot of spelling mistakes.
4. The dog is afraid of him.
5. The students are unable to follow what I am saying.
6. The boy is a little pale.
7. I am afraid you will miss that train.
8. There is no one in.

Вправа, орієнтована на перевірку засвоєння дієслова «should» у рамках порад.

Другий розділ має таке наповнення:

- «Lead-in»: вправи, орієнтовані на занурення в тему розділу «The happiest days of your life?» («Найщасливіші дні вашого життя?»).
- «Reading»: багатоваріантний вибір (вправи, спрямовані на вивчення змісту, поглядів, відношення, мети, підтексту та структури тексту).
- «Language focus»: освіта; застосування здібностей; навчання в університеті; системи освіти; прийменники; стійкі вирази; ідіоми; фразові дієслова («come» і «call»).
- «Listening»: об'єднання за спільною ознакою (вправи, орієнтовані на вивчення поглядів і конкретної інформації); питання з декількома варіантами відповідей (вправи, орієнтовані на вивчення поглядів, основної сутті, деталей та висновків).
- «Speaking»: обговорення переваг та недоліків; пропозиції; рекомендації; ведення дискусії; залучення кого-небудь до висловлення своєї точки зору; переривання; монолог.

- «English in Use»: умовні речення; вправи типу "open cloze"; використання ключових слів; словотвір; багатозначні слова; написання твору: перефразування.
- «Writing»: внесення пропозицій за допомогою написання листів та тез.
В результаті вивчення другого розділу студент повинен засвоїти:
- лексичний матеріал з теми «The happiest days of your life?» («Найщасливіші дні вашого життя?»), тобто щодо освіти, застосування здібностей, навчання в університеті, систем освіти, а також відповідні прийменники, стійкі вирази, ідіоми та фразові дієслова («come» і «call»);
- граматичний матеріал, поданий в розділі (умовні речення);
- мовленнєвий етикет спілкування під час обговорення переваг та недоліків, пропозицій, рекомендацій, ведення дискусії, залучення когось до висловлення своєї точки зору, переривання, монологу, та найуживаніші в цих випадках слова і вирази;
- особливості внесення пропозицій за допомогою написання листів та тез англійською мовою, дотримуючись заданих умов.
На основі набутих знань студент повинен вміти:
- читати, розуміти і перекладати оригінальні тексти з теми «The happiest days of your life?» («Найщасливіші дні вашого життя?»);
- передавати основний зміст почутого чи прочитаного тексту, використовуючи такі види монологу як переказ, опис або комбінуючи їх;
- ставити та відповідати на запитання щодо змісту тексту;
- систематизувати, аналізувати та коментувати отриману інформацію;
- сприймати іншомовний текст на слух;
- виконувати лексичні завдання до теми «The happiest days of your life?»;
- виконувати граматичні завдання, що містяться в розділі (умовні речення);
- висловлювати своє ставлення до всього, про що йдеться в межах програмного матеріалу;

- обговорювати переваги та недоліки, пропонувати, рекомендувати, вести дискусії, залучати кого-небудь до висловлення своєї точки зору, переривати, вести монолог, та використовувати найуживаніші в цих випадках слова і вирази;
- використовувати засвоєний лексико-граматичний матеріал під час усного і письмового мовлення;
- вносити пропозиції за допомогою написання листів та тез англійською мовою, дотримуючись заданих умов.

Контроль знань студентів є важливою складовою процесу навчання, тому для оцінки якості роботи студентів над першим розділом підручника був розроблений комплекс з восьми вправ, включений в зміст контрольних занять після закінчення роботи над «юнітом». Комплекс орієнтований здебільшого на перевірку засвоєння лексичного і граматичного матеріалу, так як саме з ним виникає найбільша кількість проблем у студентів-філологів вечірньої форми навчання.

Метою другого контрольного заняття теж є перевірка знань.

Головна мета: перевірити у студентів рівень знань та вмінь, набутих під час вивчення другого розділу «Upstream Proficiency C1 Student's book».

Очікування: на кінець заняття студенти вдосконалять та закріплять вміння застосовувати набуті знання на практиці, удосконалять культуру усного і писемного мовлення, збільшать словниковий запас.

Контрольний комплекс до другого розділу містить вісім вправ:

- Перша: заповнити пропуски в реченнях з прочитаного тексту «Teach boys emotional literacy, or else» за допомогою одного з чотирьох варіантів слів, що краще відповідає запропонованим реченням за змістом.
- Друга: з двох варіантів слів обрати той, що краще відповідає запропонованим реченням за змістом.
- Третя: заповнити пропуски в стійких виразах з допомогою відповідних прийменників та перекласти їх.
- Четверта: поєднати слова на тему «Освіта» з їх визначеннями.

- П'ята: заповнити пропуски в реченнях за допомогою відповідних часток до фразових дієслів «come» і «call» з таблиці.
- Шоста: перефразувати речення так, щоб кожне з них починалося зі слова «if».
- Сьома: доповнити речення за допомогою власних ідей.
- Восьма: доповнити прикметники префіксами для отримання протилежного значення.

Третій розділ має такий зміст:

- «Lead-in»: вправи, орієнтовані на занурення в тему розділу «Extra! Extra!» («Увага! Увага!»).
- «Reading»: багатоваріантний вибір (вправи, спрямовані на вивчення змісту, деталей, відношення, поглядів, стилю, підтексту та структури тексту); текст з пропусками (вправи, спрямовані на вивчення цілісності, зв'язності і структури тексту).
- «Language focus»: засоби масової інформації; журналістика; реклама в газетах; новинні репортажі; прийменники; стійкі вирази; ідіоми; фразові дієслова («do» і «drive»).
- «Listening»: доповнення речень (вправи, орієнтовані на вивчення конкретної інформації); питання з декількома варіантами відповідей (вправи, орієнтовані на вивчення поглядів, основної сутті, деталей та висновків).
- «Speaking»: обговорення телевізійних програм; пропозиції; отримання додаткової інформації; прийняття / відхилення пропозицій; припущення; оцінка; пропозиція альтернатив.
- «English in Use»: пасивний стан; каузативні конструкції; вправи типу "open cloze"; використання ключових слів; словотвір; багатозначні слова; написання твору: обмеження обсягу твору.
- «Writing»: написання листів до преси/органів влади; об'єктивна аргументація.

Після роботи над третім розділом студент повинен засвоїти:

- лексичний матеріал з теми «Extra! Extra!» («Увага! Увага!»), тобто щодо засобів масової інформації, журналістики, реклами в газетах, новинних репортажів, а також відповідні прийменники, стійкі вирази, ідіоми та фразові дієслова («do» і «drive»);
- граматичний матеріал, поданий в розділі (пасивний стан та каузативні конструкції);
- мовленнєвий етикет спілкування під час обговорення телевізійних програм, пропозицій, отримання додаткової інформації, прийняття/відхилення пропозицій, припущень, оцінки, пропозиції альтернатив, та найуживаніші в цих випадках слова і вирази;
- особливості написання листів до преси/органів влади та об'єктивну аргументацію у письмовій формі англійською мовою, дотримуючись заданих умов.

На основі набутих знань студент повинен вміти:

- читати, розуміти і перекладати оригінальні тексти з теми «Extra! Extra!» («Увага! Увага!»);
- передавати основний зміст почутого чи прочитаного тексту, використовуючи такі види монологу як переказ, опис або комбінуючи їх;
- ставити та відповідати на запитання щодо змісту тексту;
- систематизувати, аналізувати та коментувати отриману інформацію;
- сприймати іншомовний текст на слух;
- виконувати лексичні завдання до теми «Extra! Extra!»;
- виконувати граматичні завдання, що містяться в розділі (пасивний стан та каузативні конструкції) ;
- висловлювати своє ставлення до всього, про що йдеться в межах програмного матеріалу;
- обговорювати телевізійні програми, робити пропозиції, отримувати додаткову інформацію, приймати/відхилювати пропозиції, припускати,

оцінювати, пропонувати альтернативи, та використовувати найуживаніші в цих випадках слова і вирази;

- використовувати засвоєний лексико-граматичний матеріал під час усного і письмового мовлення;
- писати листи до преси/органів влади та здійснювати об'єктивну аргументацію у письмовій формі англійською мовою, дотримуючись заданих умов.

Контроль знань студентів є важливою складовою процесу навчання, тому для оцінки якості роботи студентів над першим розділом підручника був розроблений комплекс з восьми вправ, включений в зміст контрольних занять після закінчення роботи над «юнітом». Комплекс орієнтований здебільшого на перевірку засвоєння лексичного і граматичного матеріалу, так як саме з ним виникає найбільша кількість проблем у студентів-філологів вечірньої форми навчання.

Мета третього контрольного заняття – перевірка знань.

Головна мета: перевірити у студентів рівень знань та вмінь, набутих під час вивчення третього розділу «Upstream Proficiency C1 Student's book».

Очікування: на кінець заняття студенти вдосконалять та закріплять вміння застосовувати набуті знання на практиці, удосконалять культуру усного і писемного мовлення, збільшать словниковий запас.

Контрольний комплекс до третього розділу містить вісім вправ:

- Перша: заповнити пропуски в реченнях з прочитаного тексту «Some things will simply not change» за допомогою одного з чотирьох варіантів слів, що краще відповідає запропонованим реченням за змістом.
- Друга: з двох варіантів слів обрати той, що краще відповідає запропонованим реченням за змістом.
- Третя: заповнити пропуски в реченнях за допомогою відповідних фразових дієслів з таблиці.
- Четверта: поєднати слова на тему «Засоби масової інформації» з їх визначеннями.

- П'ята: поєднати слова та фрази з першої та другої колонки щоб отримати словосполучення, та перекласти їх.
- Шоста: зробити з поданих активних речень пасивні.
- Сьома: зробити з поданих пасивних речень активні.
- Восьма: у відповідь на поданні речення, зробити пропозиції, використовуючи каузативні конструкції.

Четвертий розділ має таке наповнення:

- «Lead-in»: вправи, орієнтовані на занурення в тему розділу «Trains, planes and automobiles» («Літаки, поїзди та автомобілі»).
- «Reading»: багатоваріантний вибір (вправи, спрямовані на вивчення відношення, висновків, підтексту, деталей, змісту, поглядів, стилю).
- «Language focus»: транспортні засоби; технології; туризм; місця для відвідування; повітряні подорожі; подорожі по воді; прийменники; стійкі вирази; ідіоми; фразові дієслова («get» і «fall»).
- «Listening»: доповнення речень (вправи, орієнтовані на вивчення конкретної інформації); питання з декількома варіантами відповідей (вправи, орієнтовані на вивчення поглядів, основної сутті, деталей та висновків).
- «Speaking»: поради; вказівки; монолог.
- «English in Use»: інверсія; вправи типу "open cloze"; використання ключових слів; словотвір; багатозначні слова; відкриті питання; написання твору.
- «Writing»: описові та розповідні статті.

У результаті вивчення четвертого розділу студент повинен засвоїти:

- лексичний матеріал з теми «Trains, planes and automobiles» («Літаки, поїзди та автомобілі»), тобто щодо транспортних засобів, технологій, туризму, місць для відвідування, повітряних подорожей, подорожей по воді, а також відповідні прийменники, стійкі вирази, ідіоми та фразові дієслова «get» і «fall»;

- граматичний матеріал, поданий в розділі (інверсія);
- мовленнєвий етикет спілкування під час надання порад, вказівок, ведення монологу, та найуживаніші в цих випадках слова і вирази;
- особливості написання описових та розповідних статей, дотримуючись заданих умов.

На основі набутих знань студент повинен вміти:

- читати, розуміти і перекладати оригінальні тексти з теми «Trains, planes and automobiles» («Літаки, поїзди та автомобілі»);
- передавати основний зміст почутого чи прочитаного тексту, використовуючи такі види монологу як переказ, опис або комбінуючи їх;
- ставити та відповідати на запитання щодо змісту тексту;
- систематизувати, аналізувати та коментувати отриману інформацію;
- сприймати іншомовний текст на слух;
- виконувати лексичні завдання до теми «Trains, planes and automobiles» ;
- виконувати граматичні завдання, що містяться в розділі (інверсія);
- висловлювати своє ставлення до всього, про що йдеться в межах програмного матеріалу;
- надавати поради, вказівки, вести монолог, та використовувати найуживаніші в цих випадках слова і вирази;
- використовувати засвоєний лексико-граматичний матеріал під час усного і письмового мовлення;
- писати описові та розповідні статті, дотримуючись заданих умов.

Контроль знань студентів є важливою складовою процесу навчання, тому для оцінки якості роботи студентів над першим розділом підручника був розроблений комплекс з восьми вправ, включений в зміст контрольних занять після закінчення роботи над «юнітом». Комплекс орієнтований здебільшого на перевірку засвоєння лексичного і граматичного матеріалу, так як саме з ним

виникає найбільша кількість проблем у студентів-філологів вечірньої форми навчання.

Темою четвертого контрольного заняття також є перевірка знань.

Головна мета: перевірити у студентів рівень знань та вмінь, набутих під час вивчення четвертого розділу «Upstream Proficiency C1 Student's book».

Очікування: на кінець заняття студенти вдосконалять та закріплять вміння застосовувати набуті знання на практиці, удосконалять культуру усного і писемного мовлення, збільшать словниковий запас.

Контрольний комплекс до четвертого розділу містить вісім вправ:

- Перша: заповнити пропуски в реченнях з прочитаного тексту «Conquering: raw deal and predator» за допомогою одного з чотирьох варіантів слів, що краще відповідає запропонованим реченням за змістом.
- Друга: поєднати слова на тему «Подорожі по воді» з їх визначеннями.
- Третя: поєднати слова та фрази з першої та другої колонки щоб отримати словосполучення, та перекласти їх.
- Четверта: заповнити пропуски в реченнях за допомогою відповідних фразових дієслів з таблиці.
- П'ята: з двох варіантів слів обрати той, що краще відповідає запропонованим реченням за змістом.
- Шоста: заповнити пропуски в реченнях за допомогою одного з двох варіантів фраз, щоб отримати інверсію в запропонованих реченнях.
- Сьома: змінити речення таким чином, щоб в них з'явилася інверсія.
- Восьма: змінити речення таким чином, щоб в них з'явилася інверсія, використовуючи в їх початку запропоновані слова та фрази.

У результаті створення даних комплексів вправ, ми прийшли до висновку, що серед різних типів вправ можна виділити три рівні організації іншомовного навчального матеріалу: окремі мовні одиниці та правила їх утворення, типові фрази і мовні зразки, та цілісний матеріал, тобто окрема тема, текст або ситуація, які містять в собі дві перших складових.

Також різні типи вправ мають свої особливості та цілеспрямовуючі засади. Кожна вправа переслідує певну навчальну мету. Спрямованість вправ залежить від кінцевої мети навчання, але є більш конкретними. Кожна вправа містить певну кількість завдань, навичок і умінь, які відпрацьовує студент при її виконанні.

Вправи, які містять обрані з тексту речення з пропусками, призначені для перевірки вживання лексичних одиниць в контексті. Такі вправи викликають певну складність у студентів, так як в них часто вживаються так звані "collocations" або лексичні словосполучення. Отже, простої здатності запам'ятовування перекладу певних лексичних одиниць недостатньо. Важливо знати відтінки значення певного слова в різних поєднаннях.

Подібну мету переслідують і вправи, в яких слід вибрати одне з двох запропонованих слів однієї тематики, що краще відповідають кожному представленому реченню. Виконуючи завдання такого типу, студент вчиться аналізувати контекст і вибирати саме ту мовну одиницю, значення якої є найбільш вдалим.

Вправи, завданням яких є пошук відповідностей між словом і його визначенням, допомагають у засвоєнні лексичного значення запропонованих мовних одиниць.

На відміну від української мови, порядок слів в англійській мові є фіксованим, тому вправи на відновлення правильного порядку слів серед лексичних одиниць, що входять до складу запропонованих речень, дуже важливі. Метою таких вправ є формування навички по використанню мовних одиниць в рамках речень в правильному порядку, прийнятому в англійській мові.

Вправи, які полягають в заповненні пропусків в окремих реченнях за допомогою запропонованих одиниць з таблиці, допомагають навчити студента застосовувати вивчену лексику на практиці в визначеному вузькому контексті.

Вправи на використання заданих фіксованих частин речення на його початку або в кінці створені для перевірки вміння вживати структури і фрази з певним заданим вмістом. Перевіряється це вміння на рівні речення, тому вміння

будувати речення з тим же змістом зачіпає не тільки форму слова, а й контекст, в якому використовується запропоновані готові мовні одиниці.

Лексичний склад англійської мови дуже широко представлений різноманітними ідіомами і стійкими словосполученнями. Володіння і вільне використання їх у мові часто відрізняють носія мови від людини, який тільки знаходиться на етапі її вивчення. Вправи, завданням яких є зіставлення початку і кінця даних одиниць, та їх перекладу на рідну мову, допомагають відпрацювати навичку запам'ятовування даних лексичних одиниць та їх змісту.

Трансформаційні вправи дають можливість формувати навички комбінування, заміни, скорочення або розширення заданих граматичних структур в мові. Тут метод тренування змикається фактично з методом застосування засвоєного граматичного матеріалу безпосередньо в мові. При виконанні цих вправ враховуються дві взаємопов'язаних мети – забезпечення запам'ятовування граматичного матеріалу і розвиток відповідних навичок, та одночасне відкриття перед студентами зрозумілої мовної перспективи використання цих навичок.

Використання вправ з елементами словотворення допомагає в застосовуванні на практиці загальних законів функціонування і розвитку словотвірної системи, а також правил і норм формування слів, що, в свою чергу, призводить до значного розширення словникового запасу студента.

Вправи на підстановку використовуються для закріплення граматичного матеріалу, вироблення автоматизму у вживанні граматичної структури в аналогічних ситуаціях. Цей тип вправ особливо відповідальний за формування гнучкості досвіду, так як саме тут відбувається засвоєння всього різноманіття форм, властивих даному граматичному явищу, за рахунок різноманітних трансформацій.

Вправи, в яких потрібно доповнити речення, ґрунтуючись на своїх власних ідеях, допомагають сформувати швидкість реагування на запропоновану ситуацію, а також покращують навичку вживання граматичних конструкцій в реальних життєвих ситуаціях. Також метою даного виду вправ є вироблення

навичок використання нових граматичних конструкцій самостійно, та наближення студентів до вираження власних думок в зв'язку з певними завданнями спілкування.

Таким чином, ми розробили систему уроків, на основі комплексів вправ, що відображають зміст і організацію навчання практичного курсу англійської мови, які відповідають вимогам оптимізації навчання студентів-філологів вечірньої форми навчання.

2.3 Результати педагогічного експерименту із застосування розробленого комплексу вправ на практиці

З метою з'ясування ефективності розроблених нами контрольних комплексів вправ ми вирішили застосувати метод експерименту.

По закінченню роботи над першим розділом книги «Upstream Proficiency C2», у студентів-філологів п'ятого курсу вечірньої форми навчання НТУ «Дніпровська політехніка» було проведено декілька практичних занять. Під час цих занять ми застосували на практиці комплекси, запропоновані авторами навчально-методичного комплексу, а саме, так званій, «Self-assessment module» з основної навчальної книги до першого юніту, та «Progress test» зі збірки тестових завдань. Крім них, ми запропонували студентам виконати завдання одного з розроблених нами комплексів.

Комплекси, запропоновані авторами навчально-методичного комплексу, були застосовані щодо студентів з метою порівняти результати роботи над ними з результатами під час виконання вправ зі створених нами комплексами, один з яких також був запропонований студентам згодом.

Під час першого експериментального заняття студентам було запропоновано виконати завдання з комплексу «Self-assessment module», який містить десять вправ для тренування та перевірки засвоєння всіх основних мовних навичок (говоріння, читання, слухання і письма).

Тут вони зіткнулися з головною особливістю цієї системи вправ, яка полягає в тому, що подібні комплекси автори підручника пропонують до виконання не по результату роботи над окремими "юнітами", а після опрацювання кожних двох. Це пов'язано з тим, що всі пари розділів підручника об'єднані в так звані "модулі". Таким чином, якщо в підручнику міститься десять розділів, то контрольних комплексів «Self-assessment module» передбачено п'ять.

У зв'язку з даною особливістю, очікуваним чином, у студентів виникли проблеми з виконанням близько половини завдань, так як вони ще не приступали до вивчення другого "юніта", а завдання для перевірки роботи над ним присутні в рамках комплексу. Тому, кількість правильних відповідей дорівнювала близько 40%.

Завдяки отриманому результату, ми можемо зробити висновок, що цей комплекс проявив не дуже високу ефективність в рамках даного експерименту. Однак, ми можемо припустити, що за його допомогою може здійснюватися якісна перевірка знань в результаті роботи над "модулями" до складу яких входить відразу два "юніта".

Що стосується наступного підсумкового комплексу вправ, запропонованого авторами навчально-методичного комплексу «Upstream Proficiency C2», то комплекс під назвою «Progress test» існує вже для перевірки знань, отриманих в результаті опрацювання кожного окремого розділу підручника. Він містить чотири завдання, які представлені великою кількістю вправ, які сконцентровані на перевірці основних складових вивчення будь-якої мови – лексичної і граматичної.

Структура даного комплексу виглядає таким чином, що ми можемо припустити, що роботу над ним цілком можна розділити на кілька занять, щоб провести більш детальний контроль знань.

Проаналізувавши результати тестування за допомогою другого комплексу ми виявили, що кількість правильних відповідей в результаті виконання даного комплексу становила 70%. Таким чином, показники результативності значно зросли, порівняно з попередніми – на 30% відсотків.

На наш погляд, такий результат був досягнутий завдяки тому, що матеріал, на якому ґрунтувався комплекс вправ «Progress test», був освоєний студентами в більшій мірі під час вивчення першого розділу підручника.

За допомогою одного зі створених нами підсумкових комплексів було вирішено провести два підсумкових експериментальних заняття з метою перевірити, чи можна використати наші комплекси не тільки для контролю усього уроку, а і його окремої частини.

Також ми провели детальний розбір помилок, для підвищення рівню засвоюваності пройденого матеріалу.

Як зазначалося раніше, наш комплекс містить вісім вправ, які, як і ті, що містяться у попередньому комплексі, містять завдання на перевірку та опрацювання знань з найбільш складних галузей мови – граматики та лексики.

П'ять перших завдань комплексу зосереджені на перевірці знань з лексики, а три останніх – з граматики.

Для більш детального аналізу застосування нашого комплексу на практиці, ми дослідили кількість правильних відповідей, отриманих при виконанні студентами кожної окремої вправи. Результати продемонстровані в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Результати виконання студентами вправ із контрольного комплексу,
розробленого нами

<i>Номер вправи</i>	<i>Кількість правильних відповідей (%)</i>
Вправа 1	78%
Вправа 2	69%
Вправа 3	58%
Вправа 4	66%
Вправа 5	65%
Вправа 6	93%

Вправа 7	77%
Вправа 8	86%

Загальна кількість правильних відповідей при виконанні підсумкового комплексу, запропонованого нами досягло 74%, що являє собою результат, дуже близький до роботи над попереднім комплексом.

Теж зазначимо, що за допомогою цього комплексу, так само як і попереднього, створеного авторами навчально-методичного комплексу, можна успішно контролювати як весь урок відразу, так і окрему його частину.

Спільні результати виконання студентами вправ із запропонованих контрольних комплексів можна побачити в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Результати виконання студентами вправ із запропонованих контрольних комплексів

<i>Назва комплексу вправ</i>	<i>Кількість правильних відповідей (%)</i>
«Self-assessment module»	40%
«Progress test»	72%
Розроблений нами комплекс	74%

Таким чином, в рамках аналізу ефективності систем контролю знань, представлених вище, ми можемо спостерігати, що неминучим чином студентами були зроблені помилки.

На жаль, незважаючи на визнання необхідності докорінних змін щодо того, яким повинен бути кінцевий продукт навчання іноземної мови, система методичних рекомендацій з приводу того, як слід боротися з помилками, які природно і неминуче виникають під час виконання завдань з різних комплексів на справжній момент розроблена недостатньо.

Але слід підкреслити, що професійний викладач практичного курсу англійської мови повинен володіти знаннями про причини виникнення будь-яких помилок, а також повинен знайти необхідні і найбільш дієві прийоми профілактики помилок для кожного конкретного індивідуального випадку з метою їх попередження, а якщо вони вже виникли, то підібрати і розробити не менше якісні прийоми їх подолання.

Сучасна концепція мовної освіти орієнтована на особистість, індивідуальність і на професійні потреби студента. А особистісно-орієнтований підхід і принцип індивідуалізації навчання є особливо популярним і важливим при навчанні студентів вечірньої форми навчання.

Саме тому, під час роботи з нашим комплексом особлива увага приділяється аналізу кожного окремого завдання, виправлення помилок і спільне опрацювання відповідного лексичного або граматичного матеріалу. Тому що в умовах вечірньої форми навчання, коли кількість часу, проведеного в компанії викладача і одногрупників надзвичайно низька, дуже важливим є не проста перевірка викладачем кожної роботи в індивідуальному форматі, а саме детальне спільне опрацювання та обговорення всіх завдань комплексу з метою вирішення усіх спірних питань.

Як ми вже відзначали раніше, найбільша кількість помилок у студентів виникає через недостатньо високе знання лексичних і граматичних аспектів мови, що ми і могли бачити під час виконання завдань з нашого комплексу.

Причин для цього існує безліч. Це може відбуватися як через поширене серед студентів будь-якої форми навчання, особливо вечірньої, невиконання домашніх завдань через брак часу, ігнорування вимог викладача, що не дає можливості ретельно працювати над навчальним матеріалом, так і через низький рівень мотивації деяких окремих студентів.

В даному випадку слід зробити наступні кроки:

- врахувати характер допущених помилок;
- організувати роботу з ліквідації прогалин в знаннях шляхом призначення додаткових занять або консультацій;

- застосувати метод активізації вживання актуальної лексики в мові студентів;
- запропонувати студентам виконання додаткових граматичних завдань за темами, які викликали найбільшу кількість труднощів;
- посилити контроль оцінювання домашнього завдання;
- використати різні методів навчання з метою підвищення навчальної мотивації учнів.

В цілому можна відзначити, що робота випробовуваних студентів над двома з трьох комплексів вправ була виконана на рівні роботи вище середнього.

Таким чином, завдяки даним експериментальної перевірки розробленого нами комплексу, і порівнянню результатів роботи над ним і аналоговими комплексами, розробленими авторами, ми прийшли до висновку, що наш комплекс містить досить високий рівень ефективності, і може успішно використовуватися при роботі зі студентами-філологами вечірньої форми навчання.

Висновки до розділу 2

На основі вищезазначеної інформації можна зробити висновок, що найбільш вдалим в випадку студентів-філологів вечірньої форми навчання вважаємо підсумковий контроль в письмовій формі, який здійснюється за допомогою відповідних підсумкових занять по закінченню роботи над кожним розділом підручника.

У рамках цих занять повинні використовуватися розроблені нами комплекси вправ, які ґрунтуються в цілому на змісті основного підручника, та орієнтовані здебільшого на перевірку засвоєння лексичного і граматичного матеріалу, так як саме з ним виникає найбільша кількість проблем у студентів-філологів вечірньої форми навчання.

Головною метою контрольних занять є перевірка у студентів рівню знань та вмінь, набутих під час вивчення перших чотирьох розділів «Upstream Proficiency C1 Student's book».

Запропоновані нами контрольні комплекси до чотирьох розділів містить по вісім вправ різних типів, кожна з яких містить певну кількість завдань, навичок і умінь, які відпрацьовує студент при її виконанні.

З метою з'ясування ефективності розроблених нами контрольних комплексів вправ, по закінченню роботи над першим розділом книги «Upstream Proficiency C2», у студентів-філологів п'ятого курсу вечірньої форми навчання НТУ «Дніпровська політехніка» було проведено декілька практичних занять. Під час цих занять ми застосували на практиці один з наших комплексів, а також комплекси, запропоновані авторами навчально-методичного комплексу, а саме «Self-assessment module» та «Progress test».

Проаналізувавши отримані результати, ми зробили висновок, що запропонований нами комплекс є ефективним, і може бути використаний під час роботи зі студентами-філологами вечірньої форми навчання.

ВИСНОВКИ

Сучасний етап існування в умовах стрімкого розвитку зумовлює необхідність удосконалення різних галузей життя людини. Сфера освіти сьогодні теж оновлюється, та все більшої популярності в ній набуває вечірня форма навчання.

На основі аналізу теоретичної бази проблеми адаптації навчальних матеріалів до специфіки вечірньої форми навчання слід визначити, що процес адаптації зумовлений тим, що головна особливість вечірньої форми навчання полягає в тому, що вона передбачає велику кількість самостійної роботи студентів над навчальним матеріалом, яка супроводжує рівномірно розподілені аудиторні заняття.

Тому найбільш продуктивним способом організації навчання філологів вечірньої форми є той, під час якого викладач тут здійснює управління діяльністю студента, яке полягає не тільки в безпосередньому навчанні конкретної дисципліни і в консультуванні з тих чи інших питань. Також важливим є проведення мотиваційної діяльності щодо активного залучення учнів до самостійної і практичної діяльності, що особливо актуально у випадку зі студентами вечірньої форми навчання, яким необхідно запропонувати повний комплект навчально-методичних матеріалів для самостійного освоєння деяких областей навчальної дисципліни.

Комплект навчально-методичних матеріалів – це система засобів навчання, що включає науково-методичне забезпечення дисципліни, і подані через нерозривно пов'язані між собою компоненти, а також розробленої на єдиних наукових підставах єдиним авторським колективом у логіці сучасних технологій навчання, яка поетапно забезпечує осмислену і продуктивну діяльність.

Головною проблемою адаптації навчально-методичних комплексів до вечірньої форми навчання є процес відбору найбільш важливих матеріалів для навчання в умовах, коли аудиторної роботи мало, а самостійної – досить велика кількість.

В умовах вечірньої форми навчання оптимальними є такі методи контролю, як підсумковий, взаємоконтроль і самоконтроль. При роботі зі студентами-вечірникам філологічних спеціальностей, незважаючи на брак аудиторних годин, використовується, як усна, так і письмова форма контролю, однак письмова, хоч і забезпечує більш якісну перевірку знань в даних умовах, є непридатною для перевірки рівня володіння певними аспектами мовленнєвої діяльності.

Для інших аспектів найбільш вдалим в даному випадку є підсумковий контроль в письмовій формі, який здійснюється за допомогою відповідних підсумкових занять по закінченню роботи над кожним розділом підручника.

В рамках таких занять було запропоновано використання розроблених чотирьох комплексів з восьми вправ, включених в зміст контрольних занять після закінчення роботи над кожним «юнітом». Вони необхідні для оцінки якості роботи студентів та керування самостійною роботою студентів над першими чотирма розділами підручника. Комплекси орієнтовані здебільшого на перевірку засвоєння лексичного і граматичного матеріалу, так як саме з ним виникає найбільша кількість проблем у студентів-філологів вечірньої форми навчання.

Головною метою контрольних занять є перевірка у студентів рівня знань та вмінь, набутих під час вивчення перших чотирьох розділів «Upstream Proficiency C1 Student's book».

З метою з'ясування ефективності розроблених контрольних комплексів вправ, по закінченню роботи над першим розділом книги «Upstream Proficiency C2», було проведено педагогічний експеримент, згідно з яким у студентів-філологів п'ятого курсу вечірньої форми навчання НТУ «Дніпровська політехніка» було проведено декілька практичних занять з використанням одого з розроблених комплексів, а також комплексів, запропонованих авторами підручника, а саме «Self-assessment module» та «Progress test».

Загальна кількість правильних відповідей при виконанні підсумкового комплексу, запропонованого нами досягло 74%, що являє собою результат, дуже

близький до роботи над одним з комплексів, запропонованих авторами НМК «Upstream Proficiency C1».

Порівнявши результати роботи студентів над різними контрольними комплексами вправ, ми прийшли до висновку, що розроблений нами комплекс містить досить високий рівень ефективності, і може успішно використовуватися при роботі зі студентами-філологами вечірньої форми навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания / Б.Г. Ананьев. – Л.: ЛГУ, 1968. – 356 с.
2. Андреев В.И. Педагогика: Учебный курс для творческого саморазвития / В.И. Андреев. – Казань: Центр инновационных технологий, 2012, – С. 5-15, 78-82.
3. Бабанский Ю. К. Дидактические проблемы совершенствования учебных комплектов / Ю. К. Бабанский // Проблемы школьного учебника. Вып. 8. О конструировании учебника. М.: Просвещение, 1980. – 17 с.
4. Бабанский Ю.К. Закономерности, принципы и способы оптимизации педагогического процесса / Ю. К. Бабанский // Избранные педагогические труды. М.: Педагогика, 1989. – 201 с.
5. Беспалько В. П. Теория учебника: дидактический аспект / В. П. Беспалько. — М.: Педагогика, 2008. – 160 с.
6. Бжалава И.Т. Установка и поведение / И.Т. Бжалава. – М.: Знание, 1968. – С. 10-12.
7. Бим И. Л. Методика обучения иностранным языкам как наука и проблема выбора школьного учебника / И. Л. Бим. – М.: Русский язык, 1977. – С. 288, 290.
8. Блонский П.П. Избранные педагогические и психологические сочинения / П.П. Блонский. – М.: Педагогика, 1978. – С. 230-232.
9. Бугайчук К.Л. Щодо класифікації принципів дистанційного навчання у вищих навчальних закладах МВС України / Бугайчук. К. Л. – Киев.: 2014. – 263 с.
10. Вульф В.З. Словарь педагогических ситуаций: Учимся воспитанию / В.З. Вульф. – М.: Педагогика, 2001. – 241 с.
11. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Выготский Л.С. – М.: Педагогика-Пресс, 1991. – С. 7-25.

12. Гальперин П.Я. Введение в психологию: учебное пособие для вузов / П.Я. Гальперин. – М.: Книжный дом «Университет», 1999. – С. 16-29.
13. Головенкін В. П. Положення про організацію освітнього процесу в КПШ ім. Ігоря Сікорського [Текст] / Уклад.: Головенкін В. П. (розд.: 1-9, 12); за заг. ред. Ю.І. Якименка. – К.: НТУУ «КПШ ім. І. Сікорського», 2017. – 612 с.
14. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения: Опыт теоретического и экспериментального психологического исследования / В.В. Давыдов. – М.: Педагогика, 1986. – С. 216-223.
15. Зайченко І.В. Педагогіка / І. В. Зайченко. – 3-тє вид., перероб. та доповн. – К.: Видавництво Ліра-К, 2016. – С. 220-221.
16. Зуев Д. Д. Школьный учебник / Д. Д. Зуев. – М.: Педагогика, 1983. – 215 с.
17. Кирякова А.В. Теории ориентации личности в мире ценностей / А.В. Кирякова – Оренбург: ОГПИ, 1996. – 125 с.
18. Коршунов Н.Л. О природе закономерностей педагогической деятельности / Н.Л. Коршунов. – М.: Педагогика, 1993. – С. 37-39.
19. Ларин А.Е. Обучение. Воспитание. Творчество / А.Е. Ларин. – М.: Высшая школа, 1977. – С. 10-17.
20. Леонтьев А.М. Деятельность, сознание, личность / А.М. Леонтьев. – М.: Политиздат, 1975. – С. 77-79.
21. Лихачев Б.Т. Педагогика: Курс лекций: Учеб. пособие для студентов педагог. учеб. заведений и слушателей ИПК и ФПК / Б.Т. Лихачев — 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Юрайт-М, 2001 – С. 7-21.
22. Лишин О.В. Педагогическая психология воспитания / О.В. Лишин. – М.: Педагогика, 1997. – С. 20-28.
23. Маркова А.К. Психология труда учителя / А.К. Маркова. – М.: Просвещение, 1993. – С. 8-23.
24. Мастяев Ф.А. Автоматизация формирования учебных программ и контроля их исполнения в системе высшего профессионального образования. / Ф.А. Мастяев. – М.: Синергия, 2006. – 36 с.

- 25.Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 279 с.
- 26.Петрушин В.И. Психологические аспекты деятельности учителя и классного руководителя / В.И. Петрушин. – М.: Педагогика, 2001. – С. 5-17.
- 27.Пидкасистый П.И. Педагогика: учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений / Под ред. П.И. Пидкасистого. - 3-е изд., доп. и перераб. – М.: Педагогическое общество России, 1998. – 471 с.
- 28.Подольская Е.А.Педагогика и психология высшей школы: учеб. пособие / Е. А. Подольская; Нар. укр. акад. – Харьков: Изд-во НУА, 2010. – 90 с.
- 29.Расторгуева Г.И. Особенности чтения лекций по специальным дисциплинам профессиональной подготовки студентам заочной формы обучения: метод. указ. / сост. Г.И. Расторгуева. – Самара: Изд-во Самар. гос. аэрокосм. ун-та, 200. – 39 с.
- 30.Стародубцева В.К. Мотивация студентов к обучению / В.К. Стародубцева // Современные проблемы науки и образования. – 2014. – С. 1-2.
- 31.Федотов В.А. Введение в профессионально-педагогическую специальность (экономика и управление): учебное пособие / В.А. Федотов. – Екб.: Изд-во РГППУ, 2003. – 75 с.
- 32.Фокин Ю.Г. Преподавание и воспитание в высшей школе: Методология, цели и содержание, творчество / Ю.Г. Фокин. – М.: Академия, 2002. – С. 58-65.
- 33.Хуторской А.В. Современная дидактика: учебник для вузов / А.В. Хуторской. — СПб.: Питер, 2001. – 457 с.
- 34.Чашин А. Н. Введение в специальность: юрист.: учебное пособие для СПО / А. Н. Чашин. — М.: Издательство Юрайт, 2018. – 25 с.
- 35.Чередов И.М. Формы учебной работы в средней школе [Текст]: кн. для учителя / И. М. Чередов – М.: Просвещение, 1988 – 400 с.

36. Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе: учебное пособие / С. Ф. Шатилов. – 2-е изд., доп. и перераб. – М.: Просвещение, 1986. – 6 с.
37. Бордовская Н.В., Реан А.А. Педагогика. / Бордовская Н.В. – СПб.: ЛГУ, 2001. – С. 31-42.
38. Вульф Б.З., Иванов В.Д. Основы педагогики в лекциях, ситуациях, первоисточниках: учебное пособие / Б.З. Вульф. – М.: УРАО, 1997. – С. 55-76.
39. Гершунский В.С., Никандров Н.Д. Методологические знания в педагогике / В.С. Гершунский. – М.: Знание, 1986. – 109 с.
40. Молчанова Т.К., Виноградова А.К. Составление образовательной программы (практические рекомендации) / Т.К. Молчанова. – М.: Дрофа, 2001. – С. 80-93.
41. Сенько Д. С., Савченко И. А. Содержание и специфика основных компонентов учебно-методического комплекса по рисунку для студентов художественных специальностей / Д. С. Сенько. – Витебск, Учреждение образования «Витебский государственный университет имени П.М. Машерова»: 2015 – С. 5-6.
42. Сергеева Н.С., Лыскова В.Ю. Практикум по решению предметно ориентированных задач по направлению 050200 "Физико-математическое образование. Степень- бакалавр"/ Н.С Сергеева. – Тамбов, Тамбовский государственный университет имени Г. Р. Державина: 2010 – 1 с.
43. Положення про організацію освітнього процесу в КПІ ім. Ігоря Сікорського [Текст] / Уклад.: В. П. Головенкін (розд.: 1-9, 12), С. В. Мельниченко (розд.: 10, 11); за заг. ред. Ю.І. Якименка. – К.: НТУУ «КПІ ім. І. Сікорського», 2017. – 12 с.
44. Матюшкина Е.Я. Учебный стресс у студентов при разных формах обучения / Е.Я. Матюшкина // Консультативная психология и психотерапия. Т. 24. № 2. 2016. – С. 47-48.

45. Сафиуллина Г. В. Разработка УМК по общепрофессиональной учебной дисциплине «Основы экономики организации» в рамках реализации ФГОС третьего поколения / Г. В. Сафиуллина // Научно-методический электронный журнал «Концепт». Т. 46. 2016. – С. 343 - 345 .
46. Мендубаева З. А. Структура учебно-методического комплекса / З. А. Мендубаева // Актуальные задачи педагогики: материалы Междунар. науч. конф.— Чита: Молодой ученый, 2011. – 218 с.
47. Чепуренко Я.О. Навчально-методичний комплекс як вид навчального видання / Я.О. Чепуренко // Актуальні проблеми теорії соціальних комунікацій: Матеріали науково-звітної конференції викладачів кафедри журналістики Інституту української філології та літературної творчості ім. А. Малишка НПУ ім. М.П. Драгоманова: збірник наукових доповідей / Інститут української філології НПУ ім. М.П. Драгоманова. Випуск III. – К.: Ореол-сервіс, 2013. – С. 8-9.
48. Вишняков С.М. Профессиональное образование. Словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика / С.М. Вишняков. – М.: НМЦ СПО, 1999. – 538 с.
49. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э. Г. Азимов. – М.: ИКАР, 2009. – 448 с.
50. Гамезо М.В., Степаносова А.В., Хализева Л.М. Словарь-справочник по педагогической психологии / М.В. Гамезо. – М.: Наука, 2001. – 178 с.
51. Ильичёв Л.Ф., Федосеев П.Н., Ковалёв С.Н., Панов В.Г. Философский энциклопедический словарь / Л.Ф. Ильичёв. – М.: Советская энциклопедия, 1983. – 541 с.
52. Вечернее образование / Архипов В. М. // Вешин — Газли. — М.: Советская энциклопедия, 1971. — (Большая советская энциклопедия: [в 30 т.] / гл. ред. А. М. Прохоров ; 1969—1978, т. 5). – 58 с.

53. Глоссарий современного образования / Нар. укр. акад.; под общ. ред. Е. Ю. Усик; [сост.: Астахова В. И. и др.]. – 2-е изд., перераб. и доп. – Харьков: Изд-во НУА, 2014. – 186 с.
54. Караковский В.А. Система воспитательной работы с коллективом учащихся средней общеобразовательной школы: дис. канд пед. наук / В.А. Караковский. – М.: Знание, 1977. – С. 5-8.
55. Вахрушев А.А., Данилов Д.Д. // Роль УМК в достижении нового образовательного результата / Вахрушев А.А., Данилов Д.Д. // Начальная школа плюс До и После. – 2014. - № 4. – 4 с.
56. Галус О. М. Аналіз підручників і посібників для підготовки філологів в університетах Франції / О. Галус, О. Абрамов // Педагогічний дискурс. - 2015. - Вип. 19. – С. 39-44.
57. Гуляева Е. Г. Теоретические основания разработки учебно-методического комплекса нового поколения [Текст] / Е. Г. Гуляева // Веснік адукацыі : штомесячны навукова-практычны і інфармацыйна-метадычны часопіс. - 2008. - №5. – 12 с.
58. Закомірний І. М. Сучасні підходи до проведення уроку з використанням дистанційних технологій у вечірній школі / І. М. Закомірний // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр.; Інститут пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. — Ніжин, 2013. — Вип. 6. – 142-146 с.
59. Лавриненко О. В. Особливості освітньої діяльності сучасної вечірньої школи / О. В. Лавриненко // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр.; Інститут пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. — Ніжин, 2013. — Вип. 6. – С. 115-116, 120-121.
60. Маматова О. Г. Формы контроля знаний студентов педагогических вузов / О. Г. Маматова. // №8. Молодой ученый, 2012. – №8. – С. 353-355.
61. Пальчевский Б.В. Учебно-методический комплекс: структура, содержание, готовность авторов к разработке / Б.В. Пальчевский. – М.: Столичное образование, 2010. – №7. – 5 с.

- 62.Серегин М.Ю. Специфика организации учебно-познавательной деятельности студентов вечерней формы обучения / М.Ю. Серегин // Вопросы современной науки и практики. №40(2). – К.: Университет им. В.И. Вернадского, 2012. – С. 49-151.
- 63.Хусаинова Е. Н. Методика обучения и организация самообучения английскому языку на заочном отделении неязыковых вузов / Е. Н. Хусаинова // Вестник Ставропольского государственного университета, – Ставрополь, 2008. – № 54. – 43 с.
- 64.Новиков А.М. Формы обучения в современных условиях [Электронный ресурс] / Режим доступа: URL: <http://www.nns.ru> .<https://www.anovikov.ru/artikle/forms.pdf> – 1 с.
- 65.Шоробура І.М., Столяр В.В. Молодь і ринок. [Электронный ресурс] / Режим доступа: URL: [http://mr.dspu.edu.ua/publications/2011/5%20\(76\)%202011.pdf](http://mr.dspu.edu.ua/publications/2011/5%20(76)%202011.pdf) – 20, 23-24 с.
66. Evans V., Doodley J. Upstream Proficiency C2: Student's Book / V. Evans. – Express Publishing, 2002.
- 67.Evans V., Doodley J. Upstream Proficiency C2: Workbook / V. Evans. – Express Publishing, 2002.
- 68.Evans V., Doodley J. Upstream Proficiency C2: Teacher's book / V. Evans. – Express Publishing, 2002.
- 69.Evans V., Doodley J. Upstream Proficiency C2: Test booklet / V. Evans. – Express Publishing, 2002.
- 70.Makhinya N. V. The Development of Adult Education System in Ukraine: Basic Stages and Modern Structure [Электронный ресурс] / Режим доступа: URL: http://eprints.cdu.edu.ua/599/1/education_2_12b_book.pdf – С. 11-13.